

RHEOLAU ENGHREIFFTIOL AR GYFER CYMDEITHASAU TAI YNG NGHYMROU:

*Cofrestrwyd dan Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Chymdeithasau
Budd Cymunedol 2014*

Rhif Cofrestru .....

Cartrefi Cymunedol Cymru

HAWLFRAINT

Mae'r Rheolau Enghreifftiol yn hyn yn hawlfraint ac yn eiddo deallusol Cartrefi Cymunedol Cymru (CHC)

Ni chaniateir eu llungopïo neu eu hatgynhyrchu mewn modd arall un ai'n rhannol nac yn llawn heb ganiatâd ysgrifenedig penodol CHC, y gellir codi ffi amdano.

Mae'r Rheolau Enghreifftiol hyn yn set bwrpasol i gael eu defnyddio gan Gymdeithasau Tai yng Nghymru, a chawsant eu cynllunio i adlewyrchu deddfwriaeth benodol, y fframwaith rheoleiddiol a chyfarwyddyd yng Nghymru. Maent yn seiliedig i raddau helaeth ar Reolau Enghreifftiol 2011 y Ffederasiwn Tai Cenedlaethol [a hefyd yn rhannol ar Reolau Enghreifftiol 2009 Ffederasiwn Cymdeithasau Tai yr Alban].

Opsiynau a chanllawiau pellach

Ysgrifennwyd y Rheolau Enghreifftiol hyn gyda'r bwriad o fod yn ddigon cyffredinol i bob Cymdeithas Tai eu defnyddio. Felly mae cyfeiriadau yn y testun at *Gymdeithasau* yn cyfeirio at Gymdeithasau Tai a Chwmnïau Cymunedol Cydfuddiannol.

Mae Rhan O y Rheolau Enghreifftiol hyn yn cynnwys amrywiaeth o opsiynau i gyflawni amrediad o anghenion gwahanol. Cawsant eu rhannu'n fwriadol yn bum adran neilltuol i adlewyrchu:

- **ADRAN I** : opsiynau generig i'r model sylfaen ar gyfer pob Cymdeithas Tai;
- **ADRAN II**: opsiynau ar gyfer grwpiau, cyrff rhiant ac is-gyrff;
- **ADRAN III**: opsiynau'n cyfeirio'n benodol at gyrff trosglwyddo stoc ar raddfa fawr a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol (lle maent yn debyg);
- **ADRAN IV**: unrhyw opsiynau ychwanegol na ddaw o fewn Adran III uchod yn cyfeirio'n benodol at Gwmnïau Cymunedol Cydfuddiannol yn unig;
- **ADRAN V**: Opsiynau cyfethol.

Os na chafodd ei ddileu, mae pob opsiwn yn ffurfio rhan o'r rheolau i gael eu cofrestru. Yn yr un modd, mae unrhyw eiriau mewn [cromfachau sgwâr] yn ffurfio rhan o'r rheolau os na chawsant eu dileu. Yn ychwanegol, fel set enghreifftiol yn unig, mae'r Rheolau'n cynnwys nifer o baragraffau lle defnyddir [x] i ganiatáu dewis/defnydd lleol. Os na chaiff unrhyw un o'r opsiynau eu defnyddio, mae'r model sylfaen dilynol ar gyfer Cymdeithas Gofrestredig elusennol.

Dylid darllen *Siarter ar gyfer Llywodraethiant Da* CHC a gyhoeddwyd yn 2010 mewn cysylltiad gyda'r set yma o Reolau Enghreifftiol.

Rheolau Enghreifftiol 2017

Diolchiadau

Wrth ddatblygu'r Rheolau Enghreifftiol hyn hoffai CHC ddiolch i'r dilynol am eu cyfraniad a'u cyngor:

Cyfreithiol

Gareth Hall

Devonshires Solicitors

Grŵp Ymgynghorol CHC

Jill Jones
Samantha Williams
Claire McDougall
Stuart Ropke
Karen Jeffreys
Allison Sorroko
Joanna Fairley
Lisa Evans
Linda Whittaker
Trevor Henderson
Tracey Healey
Nia Roblin

Grŵp Cartrefi Cymunedol Bron Afon
Cymdeithas Tai Cymuned Caerdydd
Cartrefi Cymunedol Cymru
Cartrefi Cymunedol Cymru
Linc Cymru
Cartrefi Cymoedd Merthyr
Cartrefi Dinas Casnewydd
Cartrefi NPT
Cartrefi NPT
Grŵp Tai Pennaf
Grŵp Pobl
Cymdeithas Tai United Welsh

Rebecca English
Carol Kay
Sarah Laing-Gibbens
Ian Walters
Ian Williams

Adran Cydfuddiannol FCA
Llywodraeth Cymru
Llywodraeth Cymru
Llywodraeth Cymru
Llywodraeth Cymru

Rheolau Enghreifftiol 2017

CYNNWYS

Rhan A

Enw ac Amcanion

A1	Enw
A2	Amcanion
A3-A4	Di-elw

Rhan B

Pwerau cymdeithas, bwrdd, a chyfranddeiliaid

B1-B3	Pwerau
B4-B6	Pwerau'r bwrdd
B7	Pwerau cyfyngedig cyfranddeiliaid mewn cyfarfod cyffredinol
B8-B9	Cyffredinol

Rhan C

Cyfranddeiliaid a chyfarfodydd cyffredinol

C1	Goblygiadau cyfranddeiliaid
C2-C4	Natur cyfranddaliadau
C5-C10	Natur cyfranddeiliaid
C11-C13	Derbyn cyfranddeiliaid
C14-C15	Diweddu cyfranddaliad
C16-C17	Cyfarfod cyffredinol blynyddol
C18-C19	Cyfarfodydd cyffredinol arbennig
C20-C22	Galw cyfarfod cyffredinol
C23-C27	Trafodion mewn cyfarfodydd cyffredinol
C28	Dirprwyon
C29-C36	Pleidleisio
C36-37	Cynrychiolwyr ac enwebedigion

Rhan D

Y bwrdd

D1	Swyddogaethau
D2-D4	Cyfansoddiad y bwrdd
D5-D7	Terfynu aelodaeth bwrdd
D8-D12	Cyfnodau swydd ac ethol i'r bwrdd
D13-14	Cworwm y bwrdd
D15-D26	Buddiant aelodau bwrdd
D27-D28	Cyfarfodydd y bwrdd
D29	Argaeledd datganiadau neilltuol gan y bwrdd
D30-D34	Rheolaeth a dirprwyo
D35-D39	Darpariaethau amrywiol

Rheolau Enghreifftiol 2017

Rhan E **Cadeirydd, is-gadeirydd, prif weithredydd, ysgrifennydd a swyddogion eraill**

E1-E4	Y cadeirydd
E5-E6	Cyfrifoldebau'r cadeirydd
E7	Y prif weithredydd
E8	Yr ysgrifennydd
E9	Swyddogion eraill
E10-E11	Amrywiol

Rhan F **Rheolaeth ariannol ac archwilio**

F1-F5	Archwilydd
F6- F7	Dyletswyddau archwilydd
F8-10	Gofynion cyfrifeg
F11	Dychwelebau blynyddol a mantolenni
F12-F14	Benthyciadau
F15	Buddsoddiadau
F16	Caniatâd/gwaredu ag asedau
F17	Cyfraniadau

Rhan G **Amrywiol a statudol**

G1-G2	Swyddfa gofrestredig ac enw cofrestredig
G3	Anghydfodau
G4-G9	Cofnodion, sêl, cofrestri a llyfrau
G10-G11	Ceisiadau statudol i'r cofrestrydd
G12	Gwelliannau i reolau
G13-G14	Diddymu
G15-G16	Dehongli termau

Rhan O **Darpariaethau opsiynol**

Rheolau Engbreiffiol 2017

RHAN A

ENW AC AMCANION

Enw

- A1 Enw'r gymdeithas fydd: .....
Cyfyngedig ("y gymdeithas").

Amcanion

- A2 Ffurfiwyd y gymdeithas er budd y gymuned. Ei hamcanion fydd cynnal er budd y gymuned:
- A2.1 y busnes o **ddarparu (a rheoli) tai, llety** a darparu cymorth i helpu lletya pobl a chyfleusterau ac amwynderau neu wasanaethau cysylltiedig [ar gyfer pobl dlawd neu ar gyfer lliniaru yr henoed, pobl gydag anableddau (p'un ai gorfforol neu feddyliol) neu bobl gyda salwch cronig];
  - A2.2 unrhyw amcan [elusennol] arall y medrir ei gynnal o bryd i'w gilydd gan Gymdeithas Ddiwydiannol a Darbodus sydd wedi cofrestru fel **landlord cymdeithasol** gyda'r rheoleiddiwr.

Di-elw

- A3 Ni fydd y gymdeithas yn masnachu er elw, a dim ond ar gyfer dibenion hyrwyddo amcanion y Gymdeithas a/neu yn unol â'r Rheolau hyn y defnyddir unrhyw elw.
- A4 Ni chaiff dim ei dalu neu ei drosglwyddo fel elw i gyfranddeiliaid y gymdeithas.

RHAN B

PWERAU CYMDEITHAS, BWRDD A CHYFRANDDEILIAID

Pwerau

- B1 Bydd gan y gymdeithas y pŵer i wneud unrhyw beth y gall person naturiol neu gorfforaethol ei wneud yn gyfreithlon sydd yn angenrheidiol neu'n gyfleus i gyflawni ei hamcanion, heblaw lle caiff ei hatal rhag gwneud hynny gan unrhyw ddeddfwriaeth, penderfyniad, manyleb neu gyfarwyddyd rheoleiddiol perthnasol, sydd mewn grym o bryd i'w gilydd, neu lle gwaherddir hynny'n benodol yn ei rheolau.
- B2 Heb gyfyngu ei phwerau cyffredinol bydd gan y gymdeithas bŵer i:
- B2.1 brynu, caffael neu waredu, aseinio, neu gymryd neu ganiatáu unrhyw fuddiant mewn tir yn cynnwys unrhyw forgais, arwystl neu unrhyw warant arall o ba bynnag fath, adeiladu neu wneud gweithiau i adeiladau;
  - B2.2 helpu unrhyw elusen neu gorff arall heb fod yn masnachu am elw yng nghyswllt tai a gwasanaethau cysylltiedig;
  - B2.3 yn amodol ar reolau F12, F13, a F14, fenthyca arian neu ddyroddi bondiau, nodi stoc benthyciadau neu unrhyw offeryn dyled arall neu ymrwymo i unrhyw drafodion sydd ag effaith masnachol benthycyca;
  - B2.4 ymrwymo i a gwneud unrhyw drafodion deilliadol ar delerau o'r fath y cred y gymdeithas sy'n addas ar gyfer y diben o ymddiogelu neu reoli mewn modd arall unrhyw risg i drysorfa neu agoredwydd ariannol arall y gymdeithas;
  - B2.5 yn amodol ar reol F15, fuddsoddi cronfeydd y gymdeithas;
  - B2.6 benthycyca arian ar delerau y gall y gymdeithas gredu sy'n addas.

Rheolau Enghreifftiol 2017

- B3 Ni fydd gan y gymdeithas y pŵer i dderbyn arian mewn unrhyw fodd fyddai angen awdurdodiad dan y Ddeddf Gwasanaethau a Marchnadoedd Ariannol 2000 (neu unrhyw awdurdod arall sy'n ofynnol gan statud) os nad oes ganddo awdurdodiad o'r fath.

Pwerau'r bwrdd

- B4 Caiff busnes y gymdeithas ei gyfarwyddo gan y bwrdd.
- B5 Ar wahân i'r pwerau hynny y mae'n rhaid eu gweithredu mewn cyfarfod cyffredinol:
- B5.1 drwy statud; neu
  - B5.2 dan y rheolau hyn, gall holl bwerau'r gymdeithas gael eu gweithredu gan y bwrdd ar ran ac yn enw'r gymdeithas.
- B6 Bydd gan y bwrdd y pŵer i ddirprwyo, mewn ysgrifen, yn amodol ar reolau D30-34, ymarfer unrhyw un o'i bwerau i bwyllgorau, i swyddogion ac i bersonau a gyflogir y gymdeithas ar y telerau y mae'n eu penderfynu. Gall dirprwyad o'r fath gynnwys unrhyw un o bwerau a disgresiynau y bwrdd.

Pwerau cyfyngedig cyfranddeiliaid mewn cyfarfod cyffredinol

- B7 Dim ond pwerau cymdeithas a neilltuwyd yn benodol iddi gan y rheolau hyn neu drwy statud y gall y gymdeithas eu gweithredu mewn cyfarfod cyffredinol.

Cyffredinol

- B8 Bydd tystysgrif gan swyddog y gymdeithas y gweithredwyd pŵer yn briodol yn derfynol rhwng y gymdeithas ac unrhyw drydydd parti yn gweithredu'n ddidwyll.
- B9 Ni fydd yn gonsyrn i berson sy'n gweithredu'n ddidwyll nad oes ganddo hysbysiad gwirioneddol o'r rheolau hyn neu reoliadau'r gymdeithas i weld neu i ymholi os cafodd pwerau'r bwrdd eu cyfyngu gan reolau neu reoliadau o'r fath.

RHAN C **CYFRANDDEILIAID A CHYFARFODYDD CYFFREDINOL**

Goblygiadau cyfranddeiliaid

- C1 Mae pob cyfranddeiliad yn cytuno i gael eu rhwymo gan y goblygiadau arnynt fel y'u nodir yn y rheolau hyn. Pan fyddant yn gweithredu fel cyfranddeiliaid byddant yn gweithredu bob amser er budd y gymdeithas ac er budd y gymuned, fel gwarcheidwaid amcanion y gymdeithas.

Natur cyfranddaliadau

- C2 Codir cyfalaf cyfranddaliadau'r gymdeithas drwy ddyroddi cyfranddaliadau. Bydd gan bob cyfranddaliad werth enwol o £1 na fydd yn cario unrhyw hawl i log, difidend neu fonws, heblaw'r hyn a ganiateir gan baragraff 1 Atodlen 1 Deddf Tai 1996.
- C3 Dim ond cyfranddaliadau a ddelir gan enwebai corff anghorfforedig (ar ei ben ei hun neu ar y cyd ag enwebedigion eraill) a all gael eu tynnu'n ôl neu eu trosglwyddo a hynny ond i enwebai newydd y corff anghorfforedig hwnnw (ar ei ben ei hun neu ar y cyd gydag enwebedigion eraill). Lle mae'r rheol hon yn caniatáu trosglwyddiad o'r fath, mae'n rhaid i'r aelod sy'n trosglwyddo weithredu trosglwyddiad mewn ffurf a gymeradwywyd gan y bwrdd, a delifro hyn i'r bwrdd. Os yw'r bwrdd yn cymeradwyo'r trosglwyddiad, caiff ei gynnwys mewn cofrestr o aelodau'r gymdeithas.
- C4 Pan fo cyfranddaliwr yn peidio bod yn gyfranddaliwr neu'n cael ei ddiarddel o'r gymdeithas, caiff ei gyfranddaliad ef neu hi eu canslo. Daw'r swm a dalwyd ar y cyfranddaliad hwnnw yn eiddo'r gymdeithas.

Natur cyfranddeiliaid

- C5 Cyfranddeiliad y gymdeithas yw person neu gorff y mae eu henw a'u cyfeiriad wedi'u nodi yn y gofrestr cyfranddeiliaid.
- C6 Ni all y dilynol ddod yn gyfranddeiliaid:
- C6.1 person dan oed - i'w benderfynu gan y Bwrdd;
  - C6.2 person a gafodd ei ddiarddel fel cyfranddeiliad, os na chafodd awdurdod gan benderfyniad arbennig mewn cyfarfod cyffredinol;
  - C6.3 person a gyflogir gan y gymdeithas neu berson a gyflogir gan aelod o'r grŵp;
  - C6.4 person a gafodd ei symud o'r bwrdd yn unol â rheol D5;
  - C6.5 person y mae ymarferydd meddygol cofrestredig sy'n trin y person hynny yn rhoi barn ysgrifenedig yn golygu y daeth y person yn analluog yn gorfforol neu'n feddyliol o weithredu fel aelod bwrdd ac y gall barhau felly am fwy na thri mis;
  - C6.7 person a gafodd ei ddatgymhwysu rhag gweithredu fel cyfarwyddydd cwmni am unrhyw reswm, neu a gafwyd yn euog o drosedd dditiadwy.
- C7 Gall cyfranddeiliad fod yn enwebai corff anghorfforedig. Mewn achosion o'r fath bydd y gofrestr yn cynnwys enw a chyfeiriad y cyfranddeiliad a bydd yn dynodi'r cyfranddeiliad fel enwebai corff anghorfforedig a enwir. Caiff cyfeiriad y corff anghorfforedig hefyd ei roi yn y gofrestr os yw'n wahanol i gyfeiriad y cyfranddeiliad a enwebwyd.

Rheolau Engbreiffiol 2017

- C8 Gall corff corfforaethol fod yn gyfranddeiliad. Gall benodi unigolyn i weithredu ei hawliau mewn cyfarfodydd cyffredinol. Bydd unrhyw apwyntiad o'r fath mewn ysgrifen neu ddull arall o gyfathrebu yn unol â rheol G16, a chaiff ei roi i'r Ysgrifennydd.
- C9 Ni fydd gan unrhyw gyfranddeiliad fwy nag un cyfranddaliad a dim ond un bleidlais fydd gan bob cyfranddaliad.
- C10 Ni ellir dal cyfranddaliad ar y cyd heblaw gan enwebedigion corff anghorfforedig.

Derbyn cyfranddeiliaid

- C11 Bydd y bwrdd yn gwneud ar gael i'w aelodaeth bolisiau ac amcanion ar gyfer derbyn cyfranddeiliaid newydd. Dim ond yn unol â pholisiau o'r fath y bydd y bwrdd yn derbyn cyfranddeiliaid newydd.
- C12 Gall ymgeisydd am gyfranddaliad wneud cais mewn ysgrifen i swyddfa gofrestredig y gymdeithas yn unol â pholisiau aelodaeth cymeradwy fel yn ôl rheol C11.
- C13 Mae gan y bwrdd ddisgresiwn llwyr i dderbyn neu wrthod y cais. Os cymeradwy'r cais, caiff enw'r ymgeisydd ac unrhyw fanylion eraill gofynnol eu rhoi yn y gofrestr o gyfranddeiliaid. Dyroddir un cyfranddaliad yn y gymdeithas i'r ymgeisydd.

Diweddu cyfranddaliad

- C14 Bydd cyfranddeiliad yn peidio bod yn gyfranddeiliad:
  - C14.1 os ydynt yn marw; neu
  - C14.2 os ydynt yn cael eu diarddel dan reol C15; neu
  - C14.3 os ydynt yn gadael y gymdeithas drwy roi un mis o hysbysiad i'r ysgrifennydd a ddaw i rym pan gaiff ei dderbyn, os nad ydynt yn un o'r tri rhanddeiliaid olaf sydd ar ôl ac os felly mae'n rhaid iddynt roi o leiaf un mis o hysbysiad ysgrifenedig i'r ysgrifennydd eu bod yn gadael; neu
  - C14.4 os nad ydynt yn cymryd rhan yn, nac yn cyflwyno ymddiheuriadau ysgrifenedig ymlaen llaw am ddau gyfarfod blynyddol cyffredinol olynol o'r gymdeithas; neu
  - C14.5 yn achos corff corfforaethol os yw'n peidio bod yn gorff corfforaethol; neu
  - C14.6 yn achos enwebai corff anghorfforedig, eu bod yn trosglwyddo eu cyfranddaliad i enwebai arall o'r corff hwnnw; neu
  - C14.7 os ydynt yn peidio bod yn gyfranddeiliad dan reol C6; neu
  - C14.8 os yw'r gymdeithas yn hysbysu'r cyfranddeiliad yn unol â rheol G16 yn gofyn iddynt nodi (o fewn cyfnod gosod o 3 mis) os dymunant barhau fel cyfranddeiliad, a'u bod yn methu ateb o fewn y cyfnod hwnnw); neu
  - C14.9 os yw'r gymdeithas wedi cael gorchymyn yn eu herbyn gan lys cymwys neu driwlynlys i adennill arian sydd yn ddyledus ganddynt i'r gymdeithas os cafodd y gorchymyn ei ohirio neu os yw'n orchymyn am dalu mewn rhandaliadau dim ond os methant gyflawni telerau'r gorchymyn y byddant yn peidio bod yn aelod cyfranddaliog; neu
  - C14.10 os ydynt yn denant ac yn torri eu cytundeb tenantiaeth neu les mewn ffordd sylweddol neu ddifrifol ac yn methu unioni'r toriad hwnnw o fewn cyfnod rhesymol a gytunwyd gyda'r gymdeithas neu eu bod yn destun gorchymyn meddiant neu'n torri gorchymyn meddiant wedi'i ohirio neu'n destun unrhyw un

Rheolau Engbreiffiol 2017

o'r mathau dilynol o orchymyn llys: gorchymyn ymddygiad troseddol; gwaharddeb yn unol ag adran 1 Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, tenantiaeth israddedig, neu orchymyn cau; neu unrhyw orchymyn barnwrol arall (o ba bynnag enw) sydd ag effaith gyfartal; neu

- C14.11 ar ôl bod yn breswlydd, bod cyfranddaliwr yn peidio bod yn breswlydd os yw'r bwrdd ar ei ddisgresiwn yn caniatáu i berson o'r fath barhau'n gyfranddaliwr;
- C14.12 ar ôl bod yn aelod bwrdd neu bwyllgor, eu bod yn peidio dal unrhyw swydd fel aelod bwrdd neu bwyllgor a bod y bwrdd yn penderfynu eu bod yn peidio bod yn gyfranddaliwr.
- C15 Dim ond drwy benderfyniad arbennig cyfarfod cyffredinol arbennig a elwir gan y bwrdd y gall cyfranddeiliad gael ei wahardd.
- C15.1 Mae'n rhaid i'r bwrdd roi o leiaf un mis o hysbysiad ysgrifenedig o'r cyfarfod cyffredinol i'r cyfranddeiliad. Rhaid i'r hysbysiad i'r cyfranddeiliaid roi manylion y gŵyn o ymddygiad niweidiol i'r gymdeithas ac mae'n rhaid iddi ofyn i'r cyfranddaliwr fynychu'r cyfarfod i ateb y gŵyn.
- C15.2 Yn y cyfarfod cyffredinol a alwyd ar gyfer y diben hwn bydd y cyfranddeiliaid yn ystyried y dystiolaeth a gyflwynwyd gan y bwrdd a gan y cyfranddeiliaid (os oes rhai). Gall y cyfarfod ddigwydd heb i'r cyfranddeiliad fod yn bresennol.
- C15.3 Os caiff y penderfyniad i ddiarddel y cyfranddeiliad ei basio yn unol â'r rheol hon, bydd y cyfranddeiliad yn peidio bod yn gyfranddeiliad ar unwaith. Ni chaiff unrhyw berson a gafodd eu diarddel o aelodaeth eu hail-dderbyn heblaw drwy benderfyniad a gariwyd gan bleidleisiau dau-draean yr Aelodau sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy ac yn pleidleisio mewn pleidlais mewn cyfarfod cyffredinol blynyddol neu gyfarfod cyffredinol arbennig.

Cyfarfod cyffredinol blynyddol

- C16 Bydd y gymdeithas yn cynnal cyfarfod cyffredinol a elwir yn gyfarfod cyffredinol blynyddol o fewn chwe mis calendr ar ôl diwedd pob un o'i blynyddoedd ariannol neu ddyddiad hwyrach a ganiateir gan y gyfraith.
- C17 Swyddogaethau'r cyfarfod cyffredinol blynyddol fydd:
- C17.1 derbyn yr adroddiad blynyddol fydd yn cynnwys crynodeb o
- y cyfrifon refeniw a mantolenni am y cyfnod cyfrifeg diwethaf;
  - adroddiad yr archwilydd (os oes angen cyfreithiol am un) ar y cyfrifon a'r mantolenni hynny; a
  - adroddiad y bwrdd ar fusnes y gymdeithas.
- C17.2 yn amodol ar reolau F3 a F4 i benodi'r archwilydd (os oes gofyniad cyfreithiol am un);
- C17.3 ethol (neu ailethol) aelodau bwrdd os yn berthnasol;
- C17.4 gweithredu unrhyw fusnes cyffredinol arall y gymdeithas a nodir yn yr hysbysiad yn cynnull y cyfarfod yn cynnwys unrhyw fusnes sydd angen penderfyniad arbennig.

Rheolau Engbreiffiol 2017

Cyfarfodydd cyffredinol arbennig

- C18 Bydd pob cyfarfod cyffredinol heblaw cyfarfodydd cyffredinol blynyddol yn gyfarfodydd cyffredinol arbennig a chânt eu cynnull un ai:
- C18.1 ar orchymyn y bwrdd; neu
  - C18.2 ar gais ysgrifenedig a lofnodwyd gan ddegfed rhan y cyfranddeiliaid (hyd at uchafswm o 25 ond heb fod yn llai na thri) yn nodi'r busnes ar gyfer cynnull y cyfarfod; neu
  - C18.3 os na chafodd cyfarfod ei gynnull o fewn 28 diwrnod o dderbyn cais i'r ysgrifennydd, gall y cyfranddeiliaid a lofnododd y cais gynnull cyfarfod.
- C19 Ni fydd cyfarfod cyffredinol arbennig yn trafod unrhyw fusnes na chaiff ei nodi yn yr hysbysiad yn cynnull y cyfarfod.

Galw cyfarfod cyffredinol

- C20 Yn amodol ar reol C22, caiff pob cyfarfod cyffredinol eu cynnull gydag o leiaf 14 diwrnod clir o hysbysiad ysgrifenedig a weinir yn unol â rheol G16 ar bob cyfranddeiliaid. Bydd yr hysbysiad yn nodi os yw'r cyfarfod yn gyfarfod cyffredinol blynyddol neu'n gyfarfod cyffredinol arbennig, amser, dyddiad a lleoliad y cyfarfod, a'r buses y cafodd y cyfarfod ei gynnull ar ei gyfer.
- C21 Ni fydd unrhyw fethiant damweiniol i gael unrhyw hysbysiad i unrhyw gyfranddeiliad yn annilysu'r trafodion yn y cyfarfod cyffredinol hwnnw.
- C22 Gall 75 y cant o gyfranddeiliad gytuno, drwy gydsynio mewn ysgrifen neu drwy ddull cyfathrebu arall a gymeradwywyd gan y bwrdd, i gynnal cyfarfod cyffredinol gyda llai o hysbysiad nag sydd ei angen gan reol C20.

Trafodion mewn cyfarfodydd cyffredinol

- C23 Cyn y gall unrhyw gyfarfod cyffredinol ddechrau ei fusnes rhaid bod cworwm yn bresennol. Mae cworwm yn ddegfed ran yr holl gyfranddeiliaid, gydag isafrif o chwech ac uchafrif o 25. Rhaid i o leiaf ddau gyfranddeiliad fod yn bresennol yn bersonol fel rhan o'r cworwm.
- C24 Caiff cyfarfod a gynhelir fel canlyniad i gais gan gyfranddeiliaid ei ddiddymu os nad oes digon o gyfranddeiliad yn bresennol hanner awr ar ôl i'r amser a nodwyd ar gyfer dechrau'r cyfarfod.
- C25 Caiff pob cyfarfod cyffredinol arall heb ddigon o gyfranddeiliad yn bresennol eu gohirio i'r un diwrnod, ar yr un amser yn yr wythnos ddilynol ac yn yr un lleoliad (neu leoliad arall addas y bydd yr ysgrifennydd yn ei hysbysu i'r holl gyfranddeiliaid). Os oes llai na'r nifer o gyfranddeiliaid a nodir yn C23 yn bresennol o fewn hanner awr o'r amser y pennwyd i'r cyfarfod a ohirwyd i fod wedi dechrau, bydd y cyfranddeiliaid hynny sy'n bresennol yn cynnal busnes y cyfarfod.
- C26 Gall cadeirydd unrhyw gyfarfod cyffredinol:
- C26.1 gymryd busnes y cyfarfod mewn unrhyw drefn y gall y cadeirydd benderfynu arno; a
  - C26.2 gohirio'r cyfarfod os yw mwyafrif y cyfranddeiliaid sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy yn cytuno. Dim ond materion a ohirwyd o'r cyfarfod gwreiddiol y gall cyfarfod gohiriedig ei drafod. Mae cyfarfod gohiriedig yn barhad o'r cyfarfod gwreiddiol. Dyddiad pasio pob penderfyniad yw'r dyddiad y cawsant eu pasio (yn hytrach na dyddiad y cyfarfod gwreiddiol). Nid oes angen rhoi hysbysiad o ohiriad neu roi hysbysiad o'r busnes i gael ei drafod.

Rheolau Engbreiffiol 2017

- C27 Cadeirydd y bwrdd fydd yn llywyddu yn holl gyfarfodydd cyffredinol y gymdeithas. Os nad oes cadeirydd o'r fath neu os nad yw'r cadeirydd yn bresennol neu'n amharod i weithredu, bydd yr is-gadeirydd (os oes un) yn cadeirio'r cyfarfod, ac os metho hynny bydd y cyfranddeiliaid sy'n bresennol yn ethol cyfranddeiliad i gadeirio'r cyfarfod. Bydd y person a etholir yn aelod bwrdd os oes un yn bresennol ac yn fodlon gweithredu.

Dirprwyon

- C28 Gall unrhyw gyfranddeiliad sydd â hawl i fynychu a phleidleisio mewn cyfarfod cyffredinol benodi person arall, p'un ai'n gyfranddeiliaid ai peidio, fel eu dirprwy i fynychu a phleidleisio ar eu rhan. Gellir penodi dirprwy drwy ddanfôn penodiad ysgrifenedig a all fod yn electronig, i'r swyddfa gofrestredig, neu fan arall y gall y bwrdd ei ddewis ac a nodir yn hysbysiad y cyfarfod, o leiaf ddau ddiwrnod cyn dyddiad y cyfarfod y mae gan y dirprwy awdurdod i bleidleisio ynddo. Rhaid iddo gael ei lofnodi neu ei gymeradwyo gan y cyfranddeiliad neu dwnai gydag awdurdod priodol. Bydd unrhyw ffurflen dirprwy sy'n cyrraedd yn hwyr yn annilys. Caiff unrhyw gwestiwn am ddilysrwydd dirprwy ei benderfynu gan gadeirydd y cyfarfod a bydd penderfyniad y cadeirydd yn derfynol.

Pleidleisio

- C29 Yn amodol ar ddarpariaethau'r rheolau hyn neu unrhyw statud, caiff penderfyniad a roddir i bleidlais mewn cyfarfod cyffredinol, heblaw lle caiff pleidlais ei mynnu neu ei chyfarwyddo neu'n ofynnol dan y rheolau hyn, ei benderfynu drwy ddangos dwylo. Mewn pleidlais ddangos dwylo bydd gan bob cyfranddeiliad sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy un pleidlais. Mewn pleidlais gyfartal bydd gan gadeirydd y cyfarfod ail pleidlais neu pleidlais fwrw.
- C30 Os na fynir pleidlais (un ai cynt neu'n syth ar ôl y pleidlais), mae datganiad gan y cadeirydd y cafodd penderfyniad ar ddangos dwylo ei gario neu ei golli, yn unfrydol neu drwy fwyafrif neilltuol, yn derfynol. Bydd nodyn a wnaed i'r diben hwnnw yn y llyfr yn cynnwys cofnodion trafodion y gymdeithas yn dystiolaeth derfynol o'r ffaith honno.
- C31 Caiff unrhyw gwestiwn os yw unrhyw pleidlais a wnaed yn bersonol neu drwy ddirprwy yn dderbyniol ei benderfynu gan gadeirydd y cyfarfod, a bydd penderfyniad y cadeirydd yn derfynol.
- C32 Gall unrhyw dri gyfranddeiliad mewn cyfarfod (yn bersonol neu drwy ddirprwy) fynnu pleidlais ar benderfyniad neu yn ôl cyfarwyddyd y cadeirydd (a gall mynnu pleidlais neu gyfarwyddyd o'r fath gael ei dynnu'n ôl). Gellir mynnu neu gyfarwyddo pleidlais ar ôl dangos dwylo, ac os felly caiff y penderfyniad ei benderfynu gan y cadeirydd.
- C33 Gellir cynnal pleidlais ar y fath adeg ac yn y fath ddull a gyfarwyddir gan y cadeirydd. Bernir fod canlyniad pleidlais o'r fath yn benderfyniad y gymdeithas mewn cyfarfod cyffredinol.
- C34 Bydd penderfyniad ysgrifenedig a lofnodwyd neu a gymeradwywyd drwy lythyr, ffacs neu gyfathrebiad electronig gan neu ar ran y mwyafrif gofynnol o gyfranddeiliaid, ar hynny o bryd, sydd â hawl i bleidleisio ar y penderfyniad perthnasol mor ddilys ac effeithlon â phenderfyniad a gaiff ei basio mewn cyfarfod a alwyd yn gywir a gyda chyfansoddiad cywir o gyfranddeiliaid cyn belled ag y cafodd copi o'r penderfyniad arfaethedig ei ddanfôn yn unol â'r rheolau hyn i'r holl gyfranddeiliaid, a bod y mwyafrif gofynnol o gyfranddeiliaid a nodir yn rheol C35 wedi dangos eu cytundeb yn unol â'r rheolau hyn. Gall penderfyniad o'r fath a lofnodwyd neu a gymeradwywyd gynnwys mwy nag un ddogfen yn yr un ffurf, pob un wedi'i lofnodi neu eu cymeradwyo, gan un neu fwy o gyfranddeiliaid.

Rheolau Enghreifftiol 2017

- C35 Ar gyfer dibenion rheol C34 y mwyafrifoedd gofynnol yw:
- yn achos penderfyniad cyffredin, mwyafrif syml o gyfranddeiliaid a fyddai wedi bod â hawl i bleidleisio petai'r penderfyniad wedi ei gynnig mewn cyfarfod cyffredinol wedi'i alw a'i ffurfio'n gywir;
  - yn achos penderfyniad sydd angen mwyafrif o ddau-draean y cyfranddeiliaid, o leiaf ddau-draean o'r cyfranddeiliaid a fyddai wedi bod â hawl i bleidleisio petai'r cynnig wedi ei gynnig mewn cyfarfod cyffredinol wedi'i alw a'i ffurfio'n gywir; neu
  - yn achos penderfyniad sydd angen mwyafrif o dri-chwarter y cyfranddeiliaid o leiaf dri-chwarter y cyfranddeiliaid fyddai wedi bod â hawl i bleidleisio petai'r cynnig wedi ei gynnig mewn cyfarfod cyffredinol wedi'i alw a'i ffurfio'n gywir.

Cynrychiolwyr ac enwebedigion

- C36 Dan ddarpariaethau'r rheolau hyn (yn cynnwys rheolau A3, A4, C2 a C4), nid oes gan unrhyw gyfranddeiliad hawl i eiddo'r gymdeithas yn rhinwedd y swydd honno, ac os yw'n marw bydd person yn peidio bod yn gyfranddaliwr, caiff eu cyfranddaliad ei ganslo a daw'r swm a dalwyd am y cyfranddaliad hwnnw yn eiddo'r gymdeithas. Mae'r dilynol yn gwneud darpariaethau ar gyfer cynrychiolwyr ac enwebedigion gan roi ystyriaeth i ddarpariaethau'r rheolau hyn:
- C36.1 Mae darpariaeth yn y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Chymdeithasau Budd Cymunedol y gall cyfranddaliad enwebu person neu bersonau y caiff eiddo yn y gymdeithas adeg ei farwolaeth/marwolaeth gael eu trosglwyddo. Gan y bydd unrhyw gyfranddaliad o'r fath wedi ei ganslo, ni fydd gan unrhyw berson a enwebwyd felly dan y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Chymdeithasau Budd Cymunedol hawl i unrhyw eiddo'r cyfranddaliwr hwnnw ar eu marwolaeth.
- C36.2 Ni fedrir trosglwyddo unrhyw eiddo i unrhyw gynrychiolydd personol cyfranddaliwr a fu farw.
- C37 Os yw ymddiriedolydd mewn methdaliad neu gyfranddaliwr sy'n fethdalwr yn hawlio cyfranddaliad gan y cyfranddaliwr hwnnw, bydd y gymdeithas yn trosglwyddo cyfranddaliad o'r fath y mae gan yr ymddiriedolydd mewn methdaliad hawl iddi ac fel y gall yr ymddiriedolydd mewn methdaliad eu cyfarwyddo.

RHAN D

Y BWRDD

Swyddogaethau

- D1 Bydd gan y gymdeithas fwrdd (y cyfeirir ato fel "y bwrdd!" yn y rheolau hyn) fydd yn cyfarwyddo busnes y gymdeithas yn unol â'i hamcanion a rheolau ac yn sicrhau y caiff ei swyddogaethau eu perfformio'n gywir. Caiff y swyddogaethau hyn eu cytuno gan y Bwrdd a chânt eu nodi ar wahân mewn cod llywodraethiant neu fel arall mewn ysgrifen.

Cyfansoddiad y bwrdd

- D2. Bydd y bwrdd yn cynnwys rhwng [5] a [15] aelod bwrdd fel y penderfynir gan y bwrdd.
- D3
- D3.1 Dim ond cyfranddeiliaid (neu gyflogeion) all fod yn aelodau bwrdd.
  - D3.2 Gall y Bwrdd benodi cyflogeion i'r bwrdd ar y telerau a benderfynir gan y Bwrdd ond ni ellir penodi unrhyw gyflogai i'r bwrdd os y byddai cyflogeion, yn dilyn eu penodi, mewn mwyafrif.
- D4 Ar gyfer holl aelodau'r bwrdd:
- D4.1 Bydd y bwrdd yn gwneud ar gael i bob aelod a'r gymdeithas yr oblygiadau (yn cynnwys y safonau ymddygiad a ddisgwylir) gan bob aelod bwrdd. Bydd y bwrdd yn adolygu a gall newid goblygiadau aelodau bwrdd o bryd i'w gilydd.
  - D4.2 Ni chaniateir i unrhyw aelod bwrdd weithredu nes y byddant wedi llofnodi a danfon datganiad i'r bwrdd a'r gymdeithas yn cadarnhau y byddant yn cyflawni eu goblygiadau (yn cynnwys y safonau ymddygiad a ddisgwylir). Gall y bwrdd amrywio ffurf y datganiad o bryd i'w gilydd.
  - D4.3 Bydd unrhyw aelod bwrdd na lofnododd ddatganiad o'r fath heb achos da o fewn un mis o'u hethol neu eu penodi i'r bwrdd neu, os yn ddiweddarach, o fewn un mis o fabwysiadu'r rheolau hyn, yn peidio â bod yn aelod bwrdd ar unwaith os nad yw'r bwrdd yn penderfynu peidio gweithredu'r rheol yma yng nghyswllt unrhyw aelod o'r bwrdd.

Terfynu aelodaeth bwrdd

- D5 Ni all neb ddod neu barhau yn aelod bwrdd (neu'n aelod o is-bwyllgor) os ydynt ar unrhyw amser:
- D5.1 wedi eu datgymhwyso rhag gweithredu fel cyfarwyddydd cwmni, neu fel aelod o fwrdd cymdeithas gofrestredig arall neu fel ymddiriedolydd elusen) am unrhyw reswm; neu
  - D5.2 os cafwyd hwy yn euog o drosedd dditiadwy nad yw, neu na all fod, wedi ei threulio; neu
  - D5.3 wedi gwneud cyfansoddiad gyda chredydwy'r person dan sylw yn gyffredinol yn bodloni dyledion y person dan sylw; neu
  - D5.4 nad ydynt yn gyfranddeiliad (os na chânt eu cyflogi gan y gymdeithas neu aelod grŵp); neu
  - D5.5 eu bod wedi absenoli eu hunain o dri chyfarfod olynol o'r bwrdd neu bwyllgor (fel yw'r achos) mewn un cyfnod treigl o ddeuddeg mis heb ganiatâd absenoldeb arbennig gan y bwrdd;

Rheolau Engbreiffiol 2017

- D5.6 ymarferydd meddygol cofrestredig sy'n trin y person yn rhoi barn ysgrifenedig i'r gymdeithas yn datgan fod y person yn analluog yn gorfforol neu'n feddyliol o weithredu fel aelod bwrdd ac y gall barhau felly am fwy na thri mis; neu
- D5.7 os ydynt yn denant ac yn torri eu cytundeb tenantiaeth neu les mewn ffordd sylweddol neu ddifrifol ac yn methu unioni'r toriad hwnnw o fewn amserlen resymol a gytunwyd gyda'r gymdeithas neu sydd yn destun gorchymyn meddiant neu sydd wedi torri gorchymyn meddiant wedi'i ohirio neu'n destun unrhyw un o'r mathau dilynol o orchymyn llys: gorchymyn ymddygiad troseddol, gwaharddeb yn dilyn adran 1 Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlisma 2014, tenantiaeth israddedig neu orchymyn cau neu unrhyw orchymyn barnwrol arall (o ba bynnag enw) sydd ag effaith gyfartal;
- D5.8 bod y gymdeithas wedi cael gorchymyn gan lys neu dribiwnlys cymwys yn eu herbyn am adennill arian sy'n ddyledus ganddynt i'r gymdeithas os yw'r gorchymyn wedi ei ohirio neu os yw'r gorchymyn am dalu mewn rhandaliadau mai dim ond os ydynt yn methu cyflawni telerau'r gorchymyn y byddant yn peidio bod yn aelod bwrdd neu aelod pwyllgor; neu
- D5.9 ar ôl bod yn breswyl, bod aelod bwrdd yn peidio bod yn breswlydd os gall y bwrdd ar ei ddisgresiwn ganiatáu i berson o'r fath i barhau yn aelod o'r bwrdd;
- a bydd unrhyw aelod bwrdd sydd ar unrhyw amser yn peidio cymhwyso dan y rheol yma yn peidio bod yn aelod bwrdd neu aelod pwyllgor (fel sy'n berthnasol) ar unwaith.
- D6. Gall aelod bwrdd gael ei symud o'r bwrdd:
- D6.1 drwy benderfyniad arbennig mewn cyfarfod cyffredinol; neu
- D6.2 drwy benderfyniad a gaiff ei basio gan ddau-draean aelodau'r bwrdd sy'n bresennol ac yn pleidleisio mewn cyfarfod o'r bwrdd yn eithrio'r aelod bwrdd y cynigir ei symud ac yn eithrio cyflogeion, os bodlonir yr amodau dilynol:
- rhoddwyd o leiaf 14 diwrnod o'r penderfyniad arfaethedig i holl aelodau'r bwrdd; a
  - bod yr hysbysiad yn nodi mewn ysgrifen y rheswm dros y symud; a
  - bod y bwrdd yn fodlon fod y rhesymau yn cyfiawnhau'r symud.
- D7 Gall aelod bwrdd ymddiswyddo drwy roi hysbysiad ysgrifenedig o ymddiswyddiad.

Cyfnodau swydd ac ethol i'r bwrdd

- D8 Ym mhob hysbysiad o gyfarfod cyffredinol blynyddol bydd y bwrdd yn nodi'r aelodau hynny o'r bwrdd sy'n parhau yn eu swyddi a'r ymgeiswyr hynny sy'n bwriadu cynnig eu hunain ar gyfer etholiad.
- D9 Caiff pob aelod bwrdd a etholir dan reol D12 eu hethol yn unol ag unrhyw bolisiâu aelodaeth bwrdd a fabwysiadwyd gan y bwrdd o bryd i'w gilydd, a chânt eu hethol am gyfnod swydd penodol a ddaw i ben ar ddiwedd cyfarfod cyffredinol blynyddol (pob un yn "gyfnod penodol") heb fod yn hwyrach na'r trydydd cyfarfod o'r fath yn dilyn eu penodiad. Ni chaiff unrhyw gyfnod penodol ei osod a fyddai'n achosi i'r aelod perthnasol o'r bwrdd wasanaethau tu hwnt i'w nawfed cyfarfod cyffredinol blynyddol yn olynol ac ar gyfer y diben hwn, caiff amser a dreuliyd ar fwrdd aelod arall o grŵp neu ar fwrdd unrhyw ragflaenydd i'r gymdeithas neu aelod arall o'r grŵp eu cyfrif heblaw lle mae'r bwrdd yn cytuno bod amgylchiadau'n bodoli lle byddai er budd gorau'r gymdeithas i aelod o'r bwrdd wasanaethu am gyfnod hirach.

Rheolau Engbreiffiol 2017

- D10 Pryd bynnag y bydd nifer yr aelodau bwrdd yn is nag a ganiateir gan y rheolau hyn, gall y bwrdd benodi aelod arall o'r bwrdd. Bydd unrhyw aelod bwrdd a benodir fel hyn yn ymddeol yn y cyfarfod cyffredinol blynyddol nesaf.
- D11 D11.1 Ym mhob cyfarfod cyffredinol blynyddol bydd pob aelod bwrdd a wasanaethodd eu cyfnod penodol yn ymddeol o'u bwrdd. Bydd unrhyw aelod bwrdd sy'n ymddeol o'r bwrdd mewn cyfarfod cyffredinol blynyddol dan y rheol yma D11 yn gymwys i'w haillethol yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau a gynhwysir yn y rheolau yma;
- D10.2 Ni fydd unrhyw aelod bwrdd sy'n ymddeol dan reol D11.1 ar ôl cwblhau naw mlynedd yn olynol o wasanaeth parhaus (neu naw mlynedd o wasanaeth parhaus ynghyd ag unrhyw gyfnod estynedig a gytunwyd gan y bwrdd dan reol 9) ar naill ai fwrdd y gymdeithas a/neu fwrdd aelod o'r grŵp (neu unrhyw ragflaenydd) yn gymwys i gael ei aillethol am o leiaf un cyfnod llawn o swydd.
- D12 D12.1 Caiff aelodau bwrdd eu hethol yn unol â meini prawf dethol agored a thryloyw a gweithdrefnau etholiad a osodir ac a gyhoeddir o bryd i'w gilydd gan y bwrdd;
- D12.2 Bydd y bwrdd yn gosod ac yn cyhoeddi meini prawf dethol yng nghyswllt ymgeiswyr sy'n dymuno sefyll etholiad fel aelodau bwrdd yn cynnwys datganiad o'r sgiliau, nodweddion a phrofiad sydd eu hangen gan y bwrdd ymysg ei aelodau. Gall hyn ddarparu ar gyfer darpar ymgeiswyr i gael eu cymeradwyo gan y bwrdd cyn iddynt fod yn gymwys i sefyll ar gyfer etholiad fel aelodau bwrdd;
- D12.3 Bydd y bwrdd, yn unol â'r gweithdrefnau etholiad a nodir dan reol D12.1 yn ymdrechu i sicrhau fod gan y bwrdd yr ansawdd, sgiliau, cymwyseddau a phrofiad y mae'r bwrdd wedi penderfynu o bryd i'w gilydd ei fod eu hangen;
- D12.4 Mewn etholiadau ar gyfer aelodau bwrdd os nad yw nifer yr ymgeiswyr ar gyfer etholiad fel aelodau bwrdd yn fwy na'r nifer o leoedd gwag ar y bwrdd bydd y cadeirydd yn datgan y cafodd yr ymgeiswyr hynny eu hethol yn briodol. Os yw nifer yr ymgeiswyr yn fwy na'r nifer o leoedd gwag bydd y cyfarfod yn ethol yr aelodau bwrdd drwy bleidlais mewn modd a gyfarwyddir gan y cadeirydd yn unol gyda'r gweithdrefnau a nodir dan reol D12.1;
- D12.5 Mewn etholiad ar gyfer ymgeiswyr sy'n dymuno bod yn aelodau bwrdd mewn cyfarfod cyffredinol bydd gan bob cyfranddaliwr sy'n bresennol yn bersonol neu drwy ddirprwy un bleidlais am bob swydd wag ond ni fydd yn rhoi mwy nag un bleidlais i unrhyw un ymgeisydd.

Cworwm y bwrdd

- D13 Yn amodol ar ddarpariaethau rheol D14 bydd tri aelod bwrdd yn ffurfio cworwm. Gall y bwrdd benderfynu ar nifer uwch neu osod gofynion ychwanegol. Ni fydd gan y bwrdd gworwm os nad yw aelodau'r bwrdd sy'n gyflogeion y gymdeithas yn lleiafrif.
- D14. Os yw nifer a math yr aelodau bwrdd yn is na'r nifer a'r math sydd eu hangen ar gyfer cworwm, gall yr aelodau eraill o'r bwrdd barhau i weithredu fel bwrdd am uchafswm cyfnod o chwe mis a chaiff darpariaethau D13 eu gohirio am y cyfnod hwnnw. Ar ddiwedd y cyfnod hwnnw'r unig bŵer y gall y bwrdd ei weithredu yw cynyddu nifer a chyfansoddiad aelodau bwrdd i'r hyn sy'n ofynnol dan y rheolau hyn.

Buddiant aelodau bwrdd

Rheolau Engbreiffiol 2017

- D15 Ni chaniateir i unrhyw aelod bwrdd neu aelod o bwyllgor fod â budd ariannol mewn unrhyw gontract neu unrhyw drafodion eraill gyda'r gymdeithas neu unrhyw aelod grŵp arall, neu gael budd gan y gymdeithas, os nad yw unrhyw fudd o'r fath:
- D15.1 yn cael ei ganiatáu'n benodol dan y rheolau hyn neu ei ganiatáu gan unrhyw ddeddfwriaeth, penderfyniad, manyleb cyfarwyddyd gan y rheoleiddiwr o bryd i'w gilydd.
  - D15.2 yn torri, neu'n anghyson gyda, unrhyw benderfyniad, cyfarwyddyd, safon neu god a gyhoeddir gan y rheoleiddiwr neu unrhyw god ymddygiad a/neu lywodraethiant a fabwysiedir gan y bwrdd.
- D16 Bydd unrhyw aelod bwrdd neu aelod o bwyllgor sydd â budd mewn unrhyw drefniant rhwng y gymdeithas a rhywun arall yn datgelu eu budd cyn i'r mater gael ei drafod gan y bwrdd neu unrhyw bwyllgor. Mae'n rhaid i ddatgeliad o'r fath gydymffurfio gydag unrhyw god ymddygiad a/neu lywodraethiant a fabwysiedir gan y bwrdd o bryd i'w gilydd. Os nad yw'r rheolau hyn yn caniatáu hynny'n benodol ni fyddant yn parhau'n bresennol (os nad yw'r bwrdd neu'n bwyllgor yn gofyn iddynt wneud hynny) ac ni fydd ganddynt unrhyw bleidlais ar y mater dan sylw.
- D17 Yn amodol ar reol D18, os oes cwestiwn yn codi mewn cyfarfod o aelodau bwrdd neu bwyllgor o aelodau bwrdd am hawl aelod bwrdd neu aelod o bwyllgor i gymryd rhan yn y cyfarfod (neu ran o'r cyfarfod) ar gyfer dibenion pleidleisio neu gworwm, cyn diwedd y cyfarfod gellir cyfeirio'r cwestiwn at y cadeirydd neu gadeirydd y pwyllgor fel sy'n berthnasol, a bydd ei benderfyniad yng nghyswllt unrhyw aelod bwrdd neu aelod pwyllgor heblaw'r cadeirydd yn derfynol.
- D18 Os bydd unrhyw gwestiwn am yr hawl i gymryd rhan yn y cyfarfod (neu ran o'r cyfarfod) yn codi yng nghyswllt y cadeirydd, caiff y cwestiwn ei benderfynu gan benderfyniad aelodau'r bwrdd neu aelodau pwyllgor yn y cyfarfod hwnnw, ac ar gyfer y diben hwnnw ni chaiff y cadeirydd neu gadeirydd y pwyllgor ei gyfrif fel bod yn cymryd rhan yn y cyfarfod (neu'r rhan honno o'r cyfarfod) ar gyfer dibenion pleidleisio neu gworwm.
- D19 Ni ddylai unrhyw benderfyniad gan y bwrdd neu bwyllgor fod yn annilys oherwydd y darganfyddir yn ddiweddarach fod budd y dylid fod wedi'i datgan.
- D20 Bydd pob aelod bwrdd ac aelod o bwyllgor yn sicrhau fod gan yr ysgrifennydd restr ar bob amser o:
- D20.1 yr holl gyfrif eraill y mae ganddynt fudd arwyddocaol a sylweddol fel:
    - cyfarwyddyd neu swyddog; neu
    - aelod o gwmni; neu
    - aelod swyddogol neu etholedig unrhyw gorff statudol; neu
    - perchennog neu reolydd mwy na dau y cant o gwmni y caiff ei gyfranddaliadau eu nodi'n gyhoeddus neu fwy na deg y cant o unrhyw gwmni arall; neu
  - D20.2 unrhyw eiddo y mae'r gymdeithas yn berchennog arno neu'n cael ei reoli y maent yn preswyllo ynddo.
- D21 Dylai pob aelod bwrdd ac aelod o bwyllgor sicrhau fod gan yr ysgrifennydd ar bob amser hefyd restr o fuddiant arwyddocaol neu sylweddol arall a fyddai ac neu a fedrai ym mhob achos effeithio ar unrhyw drefniant gyda'r gymdeithas.
- D22 Os yw mwyafrif y bwrdd neu fwyafrif aelodau pwyllgor neu gyfarfod a gynlluniwyd yn benodol ar gyfer y diben hwnnw yn gofyn, bydd aelod bwrdd neu aelod o bwyllgor sy'n methu datgelu budd fel sydd ei angen gan y rheolau hyn yn gadael ei swydd un ai'n barhaol neu am gyfnod yn ôl cyfarwyddyd y bwrdd.

Rheolau Enghreifftiol 2017

- D23 Serch rheol D15, gall y gymdeithas:
- D23.1 dalu treuliau a awdurdodwyd yn gywir i aelodau bwrdd ac aelodau pwyllgorau pan y'u gwnaethpwyd mewn gwirionedd ar fusnes y gymdeithas;
  - D23.2 talu premiwm yswiriant yng nghyswllt yswiriant a gymerwyd i yswirio swyddogion a chyflogaion; a
  - D23.3 thalu lwfansau, iawndal am golli enillion, buddion grant neu gydnabyddiaeth a ffioedd i aelodau bwrdd ac aelodau pwyllgorau ar yr amod y caiff unrhyw daliad neu fuddiant o'r math eu caniatáu'n benodol (neu heb eu gwahardd gan) unrhyw ddeddfwriaeth, penderfyniad, manyleb neu gyfarwyddyd perthnasol gan y rheoleiddiwr.
- D24 Ni fydd gan aelod bwrdd neu aelod o bwyllgor unrhyw fudd ar gyfer diben rheolau D15 i D21 fel aelod bwrdd, cyfarwyddyd neu swyddog aelod grŵp.
- D25 Ni fernir fod gan aelodau bwrdd neu aelodau pwyllgorau sy'n breswylwyr y gymdeithas unrhyw fudd ar gyfer dibenion rheolau D15 i D21 mewn unrhyw benderfyniad sy'n effeithio ar y cyfan neu grŵp sylweddol o breswylwyr y gymdeithas.
- D26 Nid yw dyfarnu tenantiaeth, trwydded neu lês gan y gymdeithas ar gyfarwyddyd corff arall neu ar sail sy'n gyson gydag unrhyw ganllawiau, penderfyniad neu god ymarfer perthnasol gan y rheoleiddiwr (neu unrhyw god ymddygiad a/neu lywodraethiant y bwrdd o bryd i'w gilydd, a fabwysiadwyd gan y bwrdd) i aelod bwrdd, neu aelod o bwyllgor yn ddyfarniad o fudd ar gyfer diben rheolau D15.

Cyfarfodydd y bwrdd

- D27 Bydd y bwrdd yn cwrdd o leiaf deirgwaith ym mhob blwyddyn galendr. Bydd yr ysgrifennydd (neu swyddog arall yn unol â'r trefniadau cymeradwy yn rhoi o leiaf saith diwrnod o hysbysiad ysgrifenedig (a ddanfonir yn bersonol gyda llaw neu eu hanfon dwy'r post neu gyfathrebiad electronig) i holl aelodau'r bwrdd. Gall y bwrdd gytuno ar hysbysiad byrrach lle mae dim llai na 75 y cant o aelodau'r bwrdd yn cytuno i hynny.
- D28 Gall yr ysgrifennydd, neu'r cadeirydd, neu ddau aelod o fwrdd sy'n rhoi hysbysiad ysgrifenedig yn nodi'r busnes i'w gynnal alw cyfarfodydd o'r bwrdd. Bydd yr ysgrifennydd yn anfon hysbysiad ysgrifenedig at holl aelodau'r bwrdd cyn gynted ag sy'n bosibl ar ôl derbyn cais o'r fath. Yn dilyn y cais, bydd yr ysgrifennydd yn galw cyfarfod gydag o leiaf saith diwrnod ond nid mwy na 14 diwrnod o rybudd i drafod y busnes a nodwyd. Os yw'r ysgrifennydd yn methu galw cyfarfod o'r fath yna bydd y cadeirydd, neu ddau aelod bwrdd, pa bynnag yw'r achos, yn galw cyfarfod o'r fath.

Argaeledd datganiadau neilltuol gan y bwrdd

- D29 Bydd y bwrdd yn cytuno ac yn darparu:
- datganiad y bwrdd o werthoedd ac amcanion y gymdeithas;
  - datganiad o oblygiadau cyfredol aelodau bwrdd i'r bwrdd a'r gymdeithas;
  - y polisi ar dderbyn cyfranddeiliaid newydd.
- Gall y bwrdd amrywio ffurf y datganiadau hyn o bryd i'w gilydd.

Rheolaeth a dirprwyo

Rheolau Enghreifftiol 2017

- D30 Gall y bwrdd ddirprwyo unrhyw bwerau dan gylch gorchwyl ysgrifenedig i'w bwyllgorau neu i swyddogion neu gyflogeion. Caiff y pwerau hyn eu gweithredu yn unol ag unrhyw gyfarwyddiadau ysgrifenedig a roddwyd gan y bwrdd.
- D31 Gall y bwrdd gadw rhai materion sylweddol i'w hunan na fedrir eu dirprwyo i bwyllgorau neu gyflogeion.
- D32 Bydd y bwrdd yn penderfynu ar aelodaeth unrhyw bwyllgor. Bydd pob pwyllgor yn cynnwys un aelod bwrdd. Bydd y bwrdd yn penodi cadeirydd unrhyw bwyllgor ac yn pennu'r cworwm.
- D33 Caiff holl weithredoedd a thrafodion unrhyw bwyllgor eu hadrodd i'r bwrdd.
- D34 Ni all unrhyw bwyllgor wneud gwariant ar ran y gymdeithas os nad oes o leiaf un aelod bwrdd ar y pwyllgor wedi pleidleisio o blaid y penderfyniad a bod y bwrdd yn flaenrol wedi cymeradwyo cyllideb ar gyfer y gwariant perthnasol.

Darpariaethau amrywiol

- D35 Bydd pob penderfyniad didwyll a gymerir mewn cyfarfod o'r bwrdd neu gyfarfod pwyllgor yn ddilys hyd yn oed os canfyddir wedyn fod nam yn y ffordd y cafodd y cyfarfod ei alw neu y penodwyd aelodau mewn cyfarfod.
- D36 Bydd unrhyw benderfyniad a anfonir at holl aelodau'r bwrdd neu holl aelodau pwyllgor a lofnodwyd neu a gadarnhawyd yn electronig gan dri chwarter aelodau'r bwrdd neu dri chwarter aelodau pwyllgor mor ddilys ac effeithlon ag y byddai pe bai yn cael ei basio mewn cyfarfod o'r bwrdd neu bwyllgor a gafodd ei alw'n gywir a gyda chyfansoddiad cywir a gall gynnwys dogfennau yn yr un ffordd a lofnodwyd neu a gadarnhawyd drwy gyfathrebu electronig gan un neu fwy o bersonau.
- D37 Gellir cynnal cyfarfodydd o'r bwrdd neu bwyllgor mewn unrhyw ddull a thrwy unrhyw gyfrwng sy'n galluogi'r rhai sy'n bresennol i glywed a rhoi sylwadau ar y trafodion. Bernir y bydd unrhyw berson sy'n mynychu yn y ffordd yma yn bresennol yn y cyfarfod a ph'un ai yw pawb wedi ymgynnull mewn un lle ai peidio.
- D38 Gellir rhoi hysbysiad i aelodau bwrdd yn unol â rheol G16. Ni fydd methiant damweiniol i roi hysbysiad i aelod bwrdd neu fethiant aelod bwrdd i dderbyn hysbysiad o'r fath yn gwneud trafodion y bwrdd yn annilys.
- D39 Gall y bwrdd, drwy bŵer atwrnai neu fel arall, benodi unrhyw berson i fod yn asiant y gymdeithas ar gyfer dibenion o'r fath ac ar amodau y byddant yn eu penderfynu o bryd i'w gilydd, yn cynnwys awdurdod i'r asiant ddirprwyo'r cyfan neu unrhyw rai o'u pwerau.

Rheolau Enghreifftiol 2017

RHAN E CADEIRYDD, IS-GADEIRYDD, PRIF WEITHREDYDD, YSGRIFENNYDD A SWYDDOGION ERAILL

Y cadeirydd

- E1 Bydd gan y gymdeithas gadeirydd, fydd yn cadeirio cyfarfodydd o'r bwrdd, ac a etholir gan y bwrdd ar delerau y mae'r bwrdd yn penderfynu arnynt. Gall y gymdeithas hefyd fod ag is-gadeirydd a fydd, yn absenoldeb y cadeirydd, yn gweithredu fel cadeirydd ac a fydd â phwerau a dyletswyddau'r cadeirydd ac a etholir gan y bwrdd. Y bwrdd fydd yn penderfynu ar y trefniadau ar gyfer ethol a symud unrhyw is-gadeirydd.
- E2 Yr eitem gyntaf o fusnes ar gyfer unrhyw gyfarfod bwrdd lle nad oes cadeirydd (neu is-gadeirydd) neu os nad yw'r cadeirydd (neu'r is-gadeirydd) yn bresennol fydd ethol cadeirydd ar gyfer diben y cyfarfod. Bydd y cadeirydd bob amser yn gyfranddeiliad ac yn aelod bwrdd ac ni all fod yn gyflogedig gan y bwrdd.
- E3 Os bydd y pleidleisiau'n gyfartal, bydd gan y cadeirydd ail bleidlais.
- E4 Gall cadeirydd y gymdeithas gael ei symud mewn cyfarfod o'r bwrdd a alwyd ar gyfer y diben os caiff y penderfyniad ei basio gan o leiaf ddau-draean aelodau'r bwrdd sy'n bresennol ac yn pleidleisio yn y cyfarfod.

Cyfrifoldebau'r cadeirydd

- E5 Bydd y bwrdd yn nodi mewn ysgrifen beth yw dyletswyddau'r cadeirydd
- E6 Bydd y bwrdd yn ceisio sicrhau fod datganiad ysgrifenedig o gyfrifoldebau'r cadeirydd a gaiff eu cytuno gyda'r bwrdd, a'u hadolygu o bryd i'w gilydd

Y prif weithredydd

- E7 Gall y gymdeithas fod â phrif weithredydd a benodir gan y bwrdd. Caiff y prif weithredydd ei benodi gyda chontract cyflogaeth ysgrifenedig ac wedi'i lofnodi fydd yn cynnwys datganiad clir o ddyletswyddau'r prif weithredydd.

Yr ysgrifennydd

- E8 Bydd gan y gymdeithas ysgrifennydd a benodir gan y bwrdd ac a all fod yn gyflogedig gan y gymdeithas. Gall y bwrdd hefyd benodi dirprwy ysgrifennydd (a all hefyd fod yn gyflogedig gan y gymdeithas) i weithredu fel ysgrifennydd yn absenoldeb yr ysgrifennydd. Bydd y bwrdd yn cytuno ac yn nodi'n glir mewn ysgrifen beth yw dyletswyddau'r ysgrifennydd.

Swyddogion eraill

- E9 Gall y bwrdd ddynodi fel swyddogion unrhyw swyddogion gweithredol eraill, archwilydd mewnol a staff y gymdeithas ar y telerau (yn cynnwys tâl) y gall benderfynu arnynt o bryd i'w gilydd.

Rheolau Enghreifftiol 2017

Amrywiol

- E10 Caiff pob swyddog neu berson a gyflogir gan y gymdeithas ei hindemnio ganddi am unrhyw swm rhesymol wrth weithredu eu dyletswydd.
- E11 Heblaw am ganlyniadau eu hanonestrwydd neu eu hesgeulustod eu hunain, ni fydd unrhyw aelod bwrdd, swyddog neu berson a gyflogir gan y gymdeithas yn gyfrifol am unrhyw golledion a gaiff eu dioddef gan y gymdeithas nac unrhyw aelod o'r grŵp.

RHAN F

RHEOLAETH ARIANNOL AC ARCHWILIO

Archwilydd

- F1 Os yw'n ofyniad cyfreithiol arni i wneud hynny, bydd y gymdeithas yn penodi archwilydd neu gwmni o archwilwyr i weithredu ym mhob blwyddyn ariannol. Mae'n rhaid iddynt fod wedi cymhwyso fel y manylir yn Adran 91 y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Chymdeithasau Budd Cymunedol..
- F2 Ni all y dilynol weithredu fel archwilydd:
- F2.1 swyddog neu berson a gyflogir gan y gymdeithas;
  - F2.2 person a gyflogir gan neu sy'n cyflogi partner, swyddog neu berson a gyflogir gan y gymdeithas.
- F3 Gellir penodi archwilydd y gymdeithas gan y bwrdd neu drwy benderfyniad cyfranddeiliaid.
- F4 Lle penodir archwilydd i archwilio'r cyfrifon am y flwyddyn flaenorol, cânt eu hailbenodi i archwilio cyfrifon y flwyddyn gyfredol hefyd os nad yw:
- F4.1 cyfarfod cyffredinol wedi penodi rhywun arall i weithredu neu wedi penderfynu na all yr archwilydd weithredu; neu
  - F4.2 nad yw'r archwilydd yn dymuno gweithredu ac wedi hysbysu'r gymdeithas mewn ysgrifed am hynny; neu
  - F4.3 os yw'r person heb fod â chymwysterau neu'n disgyn o fewn rheol F2 (uchod); neu
  - F4.4 os yw'r archwilydd wedi dod yn analluog i weithredu; neu
  - F4.5 y rhoddwyd hysbysiad i benodi archwilydd arall.
- F5
- F5.1 Rhoddir dim llai na 28 diwrnod o rybudd ar gyfer penderfyniad i benodi person arall fel archwilydd; neu i wahardd ailbenodi archwilydd sy'n ymddeol;
  - F5.2 bydd y gymdeithas yn anfon copi o'r penderfyniad i'r archwilydd sy'n ymddeol a hefyd yn rhoi hysbysiad i'w chyfranddeiliaid ar yr un pryd ac yn yr un modd, os yn bosibl;
  - F5.3 os na, bydd y gymdeithas yn rhoi hysbysiad drwy hysbysebu mewn papur newydd lleol o leiaf 14 diwrnod cyn y cyfarfod arfaethedig. Gall yr archwilydd sy'n ymddeol roi sylwadau i'r gymdeithas ac mae'n rhaid hysbysu'r cyfranddeiliaid o hynny dan Adran 95 Deddf Cymdeithasau Cydweithredol a Chymdeithasau Budd Cymunedol.

Dyletswyddau Archwilydd

- F6 Caiff canfyddiadau'r archwilydd eu hadrodd i'r gymdeithas, yn unol ag Adran 87 y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol..
- F7 Bydd y bwrdd yn paratoi cyfrif refeniw a mantolen a gaiff eu harchwilio gan yr archwilydd, os oes angen, ac adroddiad yr archwilydd, os oes angen, ym mhob cyfarfod cyffredinol blynyddol. Bydd y bwrdd hefyd yn llunio adroddiad ar fusnes y gymdeithas a gaiff ei lofnodi gan y person sy'n cadeirio'r cyfarfod sy'n mabwysiadu'r adroddiad.

Gofynion cyfrifeg

- F8 Rhaid i ddiwedd y flwyddyn gyfrifeg fod yn ddyddiad a ganiateir gan y cofrestrydd.

Rheolau Engbreiffiol 2017

- F9 Bydd y gymdeithas yn cadw llyfrau cyfrifon cywir yn rhoi manylion ei thrafodion, ei hasedau a'i hymrwymiaid, yn unol ag Adrannau 75 a 76 y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol.
- F10 Bydd y gymdeithas yn sefydlu ac yn cynnal systemau boddhaol o reoli ei llyfrau cyfrif, ei harian a'i hollol dderbyniadau a thaliadau.

Dychwelebau blynyddol a mantolenni

- F11 Bob blwyddyn, o fewn y cyfnod a nodir mewn deddfwriaeth, bydd yr ysgrifennydd yn anfon dychweleb flynyddol y gymdeithas i'r cofrestrydd. Caiff y ddychweleb ei pharatoi'n unol â'r cyfnod a nodir yn y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol, neu ddyddiad arall a ganiateir gan y cofrestrydd a chaiff ei chyflwyno o fewn y cyfnod sy'n ofynnol gan y gyfraith. Dylai adroddiad yr archwilydd fod ynghlwm â'r ddychweleb flynyddol, os bo angen, am gyfnod y ddychweleb a'r mantolenni y mae'n cyfeirio atynt.

Benthyciadau

- F12 Ni fydd cyfanswm benthyciadau'r gymdeithas ar unrhyw amser yn fwy na £500 miliwn (pum can miliwn) o bunnoedd sterling neu swm mwy y mae'r gymdeithas yn penderfynu arno o bryd i'w gilydd mewn cyfarfod cyffredinol. Ar gyfer diben y rheol yma F12, caiff unrhyw swm o fenthyciadau'r gymdeithas mewn unrhyw arian cyfred heblaw punnoedd sterling (a gaiff eu caniatáu neu heb fod wedi'u gwahardd gan y rheoleiddiwr o bryd i'w gilydd) eu trosi i sterling ar y gyfradd neu gyfraddau cyfnewid sy'n weithredol dan y trafodion deilliadol cysylltiedig lle mae'r gymdeithas wedi ymddiogelu ei hunan rhag bod yn agored i symudiadau mewn cyfradd cyfnewid arian cyfred yng nghyswllt prif swm benthyciadau o'r fath neu, os nad oes unrhyw drafodion deilliadol cysylltiedig â chyfradd ar gyfer ymddiogelu rhag bod yn agored, ar y gyfradd cyfnewid sy'n weithredol ar yr amser y gwnaed y benthyciadau.
- F13 Ni fydd y gyfradd log sy'n daladwy adeg y cytunir ar delerau benthycia ar unrhyw arian a fenthycir yn fwy na'r gyfradd log sydd, ym marn y bwrdd, yn rhesymol gan roi ystyriaeth i delerau'r benthyciad. Gall y bwrdd ddirprwyo penderfyniad y gyfradd log dan sylw o fewn terfynau penodol i swyddog, aelod bwrdd neu bwyllgor.
- F14
- F14.1 Yng nghyswllt unrhyw fenthycia arfaethedig, ar gyfer dibenion rheol F12 ac yng nghyswllt y swm nas rhyddhawyd o unrhyw log gohiriedig neu arian cysylltiedig â'r mynegai neu symiau ar unrhyw warant disgownt dwfn a fenthycwyd yn flaenorol gan y gymdeithas, bernir mai swm y benthycia sy'n bodoli'n flaenorol yw'r swm sydd ei angen i ad-dalu unrhyw fenthycia yn bodoli'n flaenorol yn llawn pe byddai'r benthycia sy'n bodoli eisoes yn dod yn ad-daladwy yn llawn adeg y benthycia arfaethedig.
  - F14.2 ar gyfer dibenion rheol F13 yng nghyswllt unrhyw fenthycia arfaethedig y bwriedir iddo fod ar delerau llog gohiriedig neu gysylltiedig â'r mynegai neu ar unrhyw warant disgownt dwfn bernir mai swm y benthyciad fydd trafodion unrhyw fenthycia arfaethedig o'r fath sy'n dderbyniadwy gan y gymdeithas adeg y benthycia arfaethedig; a
  - F14.3 nid yw'n rhaid i unrhyw berson sy'n delio'n ddiwyll gyda'r gymdeithas wybod os cydymffurfiwyd gyda rheol F12 neu F13 neu'r rheol hon F14.

Rheolau Enghreifftiol 2017

Buddsoddiadau

- F15 Gall cronfeydd, neu arian a fenthycwyd gan, y gymdeithas gael eu buddsoddi gan y bwrdd mewn dull y mae'n penderfynu arno ac fel y caniateir gan y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol.

Caniatâd/gwaredu ag asedau

- F16 Mae angen i'r gymdeithas sicrhau ei bod yn cydymffurfio gydag unrhyw ddeddfwriaeth, penderfyniad, manyleb neu gyfarwyddyd perthnasol gan y rheoleiddiwr yn ymwneud â'r angen i gael caniatâd angenrheidiol gan Lywodraeth Cymru.

Cyfraniadau

- F17 Gall y gymdeithas dderbyn gan unrhyw berson, p'un ai'n aelod neu beidio, gyfraniadau i hyrwyddo dibenion y gymdeithas.

Rhan G

AMRYWIOL

Swyddfa gofrestredig ac enw cofrestredig

- G1 Swyddfa gofrestredig y gymdeithas yw:
- G2 Rhaid i enw cofrestredig y gymdeithas gael ei:
- G2.1 ddangos mewn lle amlwg tu allan i bob swyddfa neu fan busnes; a
  - G2.2 chael ei engrafu ar ei sêl; a
  - G2.3 chael ei nodi ar ei lythyrau busnes, hysbysiadau, hysbysebion, cyhoeddiadau swyddogol, sieciau, anfonebau, gwefan ac unrhyw gyfathrebiad corfforaethol ffurfiol arall p'un ai electronig neu fel arall.

Anghydfod

- G3 Gall unrhyw anghydfod ar fater sy'n dod o fewn y rheolau ei atgyfeirio gan y naill barti neu'r llall i gyfryngydd annibynnol gyda chymwysterau addas i gael eu setlo. Penodir y cyfryngydd drwy gytundeb rhwng y partion, neu os na fydd cytundeb, gan y Ganolfan ar gyfer Datrys Anghydfodau'n Effeithlon (neu unrhyw gorff sy'n ei olynu o bryd i'w gilydd). Cynhelir y cyfryngu yn unol â gofynion y cyfryngydd. Bydd yn oblygiad ar y ddau barti i gydymffurfio a chydweithredu gyda'r weithdrefn hon ar bob cam ac i rannu'n gyfartal gostau penodi'r cyfryngydd perthnasol fel y cyfeirir ato uchod. Caiff y costau wedyn eu talu fel y bydd y cyfryngydd yn penderfynu. Lle na chaiff anghydfod ei ddatrys gan gyfryngu, caiff unrhyw hawliad ei drin yn y llys sirol a fydd â'r awdurdodaeth lwyr dros unrhyw anghydfod sy'n deillio dan y rheolau.

Cofnodion, sêl, cofrestr a llyfrau

- G4 Caiff cofnodion yr holl gyfarfodydd cyffredinol a holl gyfarfodydd y bwrdd a phwyllgorau eu cofnodi, eu cytuno yn y cyfarfod dilynol perthnasol a'u llofnodi gan gadeirydd y cyfarfod dilynol a'u storio'n ddiogel.
- G5 Yr ysgrifennydd fydd yn cadw'r sêl. Ni chaiff ei defnyddio heblaw dan awdurdod y bwrdd. Rhaid ei gosod drwy i un aelod bwrdd lofnodi a'r ysgrifennydd wrthlofnodi neu mewn ffordd arall y mae'r bwrdd yn penderfynu arno. Gall y bwrdd awdurdodi gweithredu trafodion mewn unrhyw ffordd a ganiateir gan y gyfraith.
- G6 Mae'n rhaid i'r gymdeithas gadw yn ei swyddfa gofrestredig:
- G6.1 y gofrestr o gyfranddeiliaid yn dangos:
    - enw a chyfeiriadau'r holl gyfranddeiliaid a
    - datganiad o'r holl gyfranddaliadau a ddelir gan bob cyfranddaliwr a'r swm a dalwyd amdanynt a
    - datganiad o eiddo arall yn y gymdeithas a ddelir gan y cyfranddeiliad a
    - y dyddiad y nodwyd pob cyfranddaliwr yn y gofrestr o gyfranddeiliaid.
  - G6.2 cofrestr ddyblyg o gyfranddeiliaid yn dangos enwau a chyfeiriadau cyfranddeiliaid a'r dyddiad y daethant yn gyfranddeiliaid;
  - G6.3 cofrestr o ddeiliaid unrhyw fenthyciad;
  - G6.4 cofrestr o forgeisi ac arwystlau ar dir; a
  - G6.5 chopi o reolau'r gymdeithas.

Rheolau Engbreiffiol 2017

- G7 Mae'n rhaid i'r gymdeithas arddangos copi o'i mantolen ddiweddaraf ac adroddiad archwilydd (os yw'n ofyniad cyfreithiol cael un) yn ei swyddfa gofrestrdig.
- G8 Bydd y gymdeithas yn rhoi copi o'i dychweleb flynyddol ddiwethaf i'w holl gyfranddeiliaid neu berson sydd â diddordeb yng nghronfeydd y gymdeithas gydag adroddiad yr archwilydd (os yw'n ofyniad cyfreithiol cael un) ar y cyfrifon a gynhwysir yn y dychweliad, yn ddi-dâl.
- G9 Os gwneir cais, bydd yr ysgrifennydd yn rhoi copi o reolau'r gymdeithas i unrhyw berson sy'n talu unrhyw swm rhesymol a ganiateir gan y gyfraith.

Ceisiadau statudol i'r cofrestrydd

- G10 Gall deg cyfranddaliwr wneud cais i'r cofrestrydd i benodi cyfrifydd i archwilio llyfrau'r gymdeithas, cyn belled ag y bu pob un o'r deg yn gyfranddeiliaid y gymdeithas am gyfnod o ddeuddeg mis yn union cyn iddynt wneud cais.
- G11 Gall y cyfranddeiliaid wneud cais i'r cofrestrydd i gynnal archwiliad o fusnes y gymdeithas neu i alw cyfarfod cyffredinol arbennig. Mae'n rhaid i gant o gyfranddeiliaid, neu un mewn deg o'r cyfranddeiliaid, pa bynnag sydd leiaf, wneud y cais.

Gwelliannau i reolau

- G12
- G12.1 Gall rheolau'r gymdeithas gael eu dirymu neu eu newid [ond nid mewn modd sy'natal y gymdeithas rhag bod yn elusen].
  - G12.2 Dim ond drwy benderfyniad a roddir gerbron y cyfranddeiliaid gan y bwrdd a'i gymeradwyo gan o leiaf ddau-draean y bwrdd cyn eu cymeradwyo gan y cyfranddeiliaid y gellir newid y rheolau.
  - G12.3 Dim ond drwy benderfyniad ysgrifenedig neu gan dair rhan o bedair y pleidleisiau a fwriwyd mewn cyfarfod cyffredinol y gellir newid neu ddirymu rheolau A2; A3; A4; B1; B2; B3; C2; C3; D13; D27; G12 a G14. Gall unrhyw reol arall gael ei dirymu neu ei newid gan ddau draean y pleidleisiau a gaiff eu bwrw mewn cyfarfod cyffredinol neu drwy benderfyniad ysgrifenedig.
  - G12.4 Caiff rheolau a newidiwyd eu cofrestru gyda'r cofrestrydd mor fuan ag sydd modd ar ôl cytuno ar y gwelliant. Nid yw rheol a newidiwyd yn ddilys nes caiff ei chofrestru.
  - G12.5 Anfonir copi o'r rheolau diwygiedig at y rheoleiddiwr cyn gynted ag sy'n bosibl ar ôl cofrestru gan y cofrestrydd.

Diddymu

- G13 Gall y gymdeithas gael ei diddymu gan fwyafrif o dair rhan o bedair o'r cyfranddeiliaid sy'n llofnodi offeryn diddymu yn y ffurf a ragnodir drwy ddirwyn y ben dan y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol.
- G14
- G14.1 Bydd unrhyw eiddo sydd ar ôl, ar ôl i'r gymdeithas gael ei dirwyn i ben neu ei diddymu a thrin â'r holl ddyledion a'r ymrwymadau, gall y cyfranddeiliaid benderfynu rhoi neu drosglwyddo i gorff [elusennol] arall gydag amcanion tebyg i rai'r gymdeithas;
  - G14.2 Os nad oes sefydliad o'r fath yn bodoli, caiff yr eiddo ei drosglwyddo neu ei roi i Ymddiriedolaeth Elusennau y Cymdeithasau Tai;
  - G14.3 Os cofrestrwyd y gymdeithas fel landlord cymdeithasol gyda'r rheoleiddiwr, mae'n rhaid i unrhyw drosglwyddiad neu rodd gydymffurfio gyda Deddf Tai

Rheolau Engbreiffiol 2017

1996 (fel y mae'n gweithredu yng Nghymru) a Mesur Tai (Cymru) 2011 neu unrhyw ddarpariaethau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill perthnasol sy'n bodoli o bryd i'w gilydd.

Dehongli termau

- G15 Yn y rheolau hyn, yn cynnwys y rheol yma, os nad yw'r deunydd pwnc neu gyd-destun yn anghyson:
- G15.1 gall geiriau sy'n golygu'r unigol neu'r lluosog gynnwys y lluosog a'r unigol yn eu tro;
  - G15.2 bydd geiriau sy'n awgrymu rhywedd yn cynnwys y rhyw gwrywaidd a'r rhyw fenywaidd;
  - G15.3 bydd "gwelliannau i reolau" yn cynnwys gwneud rheol newydd a dirymu rheol, a bydd "gwella" yng nghyswllt y rheolau hyn ei ddehongli felly;
  - G15.4 bydd "y gymdeithas" yn golygu'r gymdeithas y mae'r rhain yn rheolau cofrestredig iddi;
  - G15.5 bydd "bwrdd" yn golygu'r bwrdd a benodwyd yn unol â Rhan D a bydd "aelod bwrdd" yn golygu aelod bwrdd ar hyn o bryd;
  - G15.6 yn y fersiwn Saesneg, bydd "CCBSA" yn golygu Deddf Cymdeithasu Cydweithredol a Chymdeithasau Budd Cymunedol 2014;
  - G15.7 heblaw yn rheol E1 a lle'n berthnasol, bydd "cadeirydd" yn cynnwys yr is-gadeirydd;
  - G15.8 bydd "Cyngor" yn golygu Cyngor Sir neu Gyngor Bwrdeisdref Sirol [x] [rhodder yr enw];
  - G15.9 bydd "trafodiad deilliadol" yn golygu unrhyw drafodion sy'n ddeilliadol ymlaen llaw, ffeirio, dyfodol, opsiwn neu ddeilliad arall ar un neu fwy o'r cyfraddau, arian cyfred, nwyddau, gwarantau ecwiti neu offerynnau ecwiti arall, gwarantau dyled neu offerynnau dyled arall, dangosion economaidd neu fesurau o risg neu werth economaidd, neu feincnodau eraill y caiff taliadau neu ddsbarthiadau eu gwneud, neu unrhyw gyfuniad o'r trafodion hyn;
  - G15.10 bydd gan "cyfathrebiad electronig" yr ystyr a roddir i "ffurf electronig" a "dulliau electronig" yn adran 148 y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Chymdeithasau Budd Cymunedol;
  - G15.11 bydd "aelod grŵp" yn golygu'r gymdeithas, pob is-gorff i'r gymdeithas, unrhyw gorff corfforaethol y mae'r gymdeithas yn is-gorff iddo ac unrhyw is-gorff corff corfforaethol o'r fath ac ar gyfer y diben hwn mae gan "is-gwmni" yr ystyr o fewn y Ddeddf Cymdeithasau Cydweithredol a Budd Cymunedol a/neu Ddeddf Tai 1996 a/neu Ddeddf Cwmnïau 2006;
  - G15.12 bydd "person awdurdod lleol" yn golygu unrhyw berson (i) sydd yn neu a fu'n gynrychiolydd etholedig yr aelod awdurdod lleol yn y pedair blynedd flaenorol; neu (ii) sy'n swyddog i'r aelod awdurdod lleol; neu (iii) sydd yn gyflogai a hefyd un ai'n gyfarwyddwr, rheolwr, ysgrifennydd neu swyddog arall tebyg i gwmni a gaiff ei reoli gan yr aelod awdurdod lleol; neu (iv) sy'n gymar neu berthynas agos i unrhyw berson a ddaw o fewn paragraffau (i) a (ii);

Rheolau Engbreiffiol 2017

- G15.13 bydd "swyddog" yn cynnwys cadeirydd ac ysgrifennydd y gymdeithas ac unrhyw aelod bwrdd ar hyn o bryd ac unrhyw bersonau eraill y gall y bwrdd eu penodi dan reol E9;
  - G15.14 bydd "eiddo" yn cynnwys yr holl stad tiriog a phersonol (yn cynnwys tystysgrifau stoc benthyciad, llyfrau a phapurau);
  - G15.15 mae "cofrestr cyfranddeiliaid" yn golygu'r gofrestr a gedwir yn unol â rheol G6.1;
  - G15.16 mae "cofrestrydd" yn golygu'r Awdurdod Ymddygiad Ariannol neu unrhyw olynydd statudol i neu unrhyw un yr aseiniwyd iddynt unrhyw un neu'r cyfan o'u swyddogaethau perthnasol o bryd i'w gilydd;
  - G15.17 mae "rheoleiddiwr" yng Nghymru yn cyfeirio at Lywodraeth Cymru neu unrhyw olynydd statudol i neu unrhyw un yr aseiniwyd iddynt unrhyw un neu'r cyfan o'u swyddogaethau perthnasol o bryd i'w gilydd;
  - G15.18 mae "ysgrifennydd" yn golygu'r swyddog a benodwyd i'r bwrdd gan ysgrifennydd y gymdeithas neu berson arall a awdurdodwyd gan y bwrdd i weithredu fel dirprwy yr ysgrifennydd;
  - G15.19 bydd "cyfranddeiliad" yn golygu un o'r personau y cyfeirir atynt yn rheol C5 ac mae'n golygu "aelod" fel y diffiniwyd gan y Ddeddf;
  - G15.20 mae "tenant" yn golygu person sydd ar ben ei hun neu ar y cyd gydag eraill yn dal tenantiaeth, les neu drwydded i ddefnyddio safle'r gymdeithas ar gyfer defnydd preswyl neu safle unrhyw aelod arall o'r grŵp;
  - G15.21 bydd "y rheolau hyn" yn golygu rheolau cofrestredig y gymdeithas ar hyn o bryd;
  - G15.22 bydd cyfeiriadau at unrhyw ddarpariaeth mewn unrhyw Ddeddf yn cynnwys cyfeiriad at ddarpariaeth o'r fath fel y caiff ei newid, amrywio, amnewid, ymestyn neu ail-weithredu o bryd i'w gilydd ac i unrhyw orchmynion neu reoliadau eraill a wneir dan ddarpariaeth o'r fath;
  - G15.23 mae "penderfyniad arbennig" yn golygu penderfyniad a ddiffinnir gan y Ddeddf.
- G16 Caiff unrhyw hysbysiad y mae'r rheol yma'n berthnasol iddo ei weini'n effeithlon os caiff ei ddanfôn at gyfranddeiliad neu aelod bwrdd yn y cyfeiriad a ddarparwyd yn fwyaf diweddar gan y cyfranddeiliad neu aelod bwrdd ar gyfer y diben hwn (fel sy'n berthnasol) a ddanfônwyd i'r gymdeithas yn ei swyddfa gofrestrredig er sylw'r ysgrifennydd. Bydd cyfathrebu mewn ysgrifen neu ddull arall o gyfathrebu yn cynnwys electronig a gymeradwywyd gan y bwrdd. Bernir y bydd hysbysiad o'r fath wedi ei weini:
- G16.1 os caiff ei weini ddelifro'n bersonol;
  - G16.2 os caiff ei anfon drwy'r post dosbarth cyntaf, ar y diwrnod busnes cyntaf ar ôl y dyddiad y caiff ei roi yn y post; neu
  - G16.3 os caiff ei anfon drwy bost electronig ffacsibili, ar gadarnhad (a all fod yn awtomatig) y cafodd yr hysbysiad ei dderbyn, cyn belled â'i fod mewn ffurf ddarllenadwy.

1. .... Cyfranddeiliad

Rheolau Enghreifftiol 2017

- 2. .... Cyfranddeiliad
- 3. .... Cyfranddeiliad
- ..... Ysgrifennydd

RHAN O

DARPARIAETHAU OPSIYNOL

PWYSIG

NODYN: Mae Rhan O y Rheolau Enghreifftiol hyn yn cynnwys amrediad o opsiynau i gyflawni amrediad o anghenion gwahanol. Cawsant eu rhannu'n fwriadol i bum adran neilltuol i adlewyrchu:

- **ADRAN I :** nifer fechan o opsiynau generig i'r model sylfaen ar gyfer pob Cymdeithas Tai
- **ADRAN II :** opsiynau grŵp, rhiant ac is-gorff
- **ADRAN III:** opsiynau'n cyfeirio'n benodol at sefydliadau trosglwyddo stoc ar raddfa fawr a chwmnïau cymunedol cydfuddiannol (lle maent yn debyg)
- **ADRAN IV:** unrhyw opsiynau ychwanegol na chaiff eu cynnwys yn Adran III uchod yn cyfeirio'n benodol at gwmnïau cymunedol cydfuddiannol yn unig
- **ADRAN V:** opsiynau cyfethol

Bydd pob opsiwn a ddefnyddir yn rheolau'r Gymdeithas yn ffurfio rhan o'r rheolau i gael eu cofrestru, a dylid eu rhoi yn yr adran briodol yng nghorff y Rheolau. Ni ddylai'r opsiynau a ddefnyddir yn Rheolau'r Gymdeithas ffurfio rhan o'r rheolau eu hunain a dylid eu dileu.

**OPSIYNAU - ADRAN !: OPSIYNAU GENERIG I'R MODEL SYLFAEN AR
GYFER POB CYMDEITHAS TAI**

Rhan A: ENW AC AMCANION

Amcanion: anelusennol

O1.1 Dileer y geiriau mewn [cromfachau sgwâr] yn rheolau A2.1, A2.2, G12.1 a G14.1.

Rhan B: PWERAU CYMDEITHAS, BWRDD A CHYFRANDDEILIAID

O1.2 ychwaneger *B2.7- gwarantu, ymrwymo i gontract indemniaeth neu fechnïaeth neu ddarparu gwarant ar gyfer benthyciadau neu weithredu goblygiadau trydydd parti ar delerau y cred y gymdeithas sy'n addas.*

Rhan C: CYFRANDDEILIAID A CHYFARFODYDD CYFFREDINOL

O1.3 Natur cyfranddeiliaid - dileer C6.3

RHAN D: Y BWRDD

O1.5 Dileer D9 a dodder:

D9 *Caiff pob aelod bwrdd a etholir dan reol D11 ei ethol am gyfnod penodol swydd a ddaw i ben ar ddiwedd cyfarfod cyffredinol blynyddol (pob "cyfnod penodol"). Bydd y cyfnod penodol am gyfnod o [x] cyfarfod cyffredinol blynyddol.*

RHAN E: CADEIRYDD, IS-GADEIRYDD, PRIF WEITHREDYDD, YSGRIFENNYDD A SWYDDOGION ERAILL

O1.5 Dileer rheol E2 a dodder:

E2 *Eitem gyntaf busnes unrhyw gyfarfod bwrdd lle nad oes cadeirydd (neu is-gadeirydd) neu lle nad yw'r cadeirydd (neu is-gadeirydd) yn bresennol fydd ethol cadeirydd ar gyfer diben y cyfarfod. Bydd y cadeirydd bob amser yn gyfranddaliwr (os nad yn aelod o'r bwrdd a benodir gan y rhiant).*

OPSIYNAU - ADRAN II: GRŴP, RHIANT AC IS-GORFF

Rhan B: PWERAU CYMDEITHAS, BWRDD A CHYFRANDDEILIAID

O2.1 Doder B2.6 diwygiedig - *"benthyca arian ar delerau y mae'r gymdeithas yn credu sy'n addas (yn cynnwys, heb gyfyngiad, i aelodau eraill o'r grŵp)"*

Rhan C: CYFRANDDEILIAID A CHYFARFODYDD CYFFREDINOL

O2.3 Dileer C6.3 a doder ... *person a gyflogir gan y gymdeithas neu berson a gyflogir gan unrhyw aelod arall o'r grŵp;*

O2.4 Doder y geiriau dilynol ar ddiwedd C8:
C8: *Bydd y rhiant yn gyfranddeiliad.*

O2.5 Ychwaneger rheol C14.13 - noder y bydd yn rhaid ail-rifo'r paragraffau dilynol yn C14
C14.13 *cânt eu symud fel cyfranddeiliad drwy hysbysiad ysgrifenedig a lofnodwyd gan y rhiant ac a ddanfonir i swyddfa gofrestrdedig y gymdeithas.*

RHAN D: Y BWRDD

O2.5 Yn rheol D9 doder yn syth ar ôl "polisiâu aelodaeth y bwrdd a fabwysiadwyd gan y bwrdd o bryd i'w gilydd", y geiriau "gyda chydsyniad y rhiant gorff".

O2.6 Dileer D12.1 a doder ...
D12.1 caiff aelodau bwrdd y rhiant gorff ac is-gyrff eu hethol yn unol â gweithdrefnau etholiad a osodwyd ac a gyhoeddwyd o bryd i'w gilydd gan y rhiant;

O2.7 Dileer paragraff D15 a doder ... *Ni fydd gan unrhyw aelod, neu aelod o bwyllgor unrhyw fudd ariannol mewn unrhyw gontract neu drafodion eraill gyda'r gymdeithas neu gydag unrhyw aelod arall o'r grŵp, neu'n cael budd gan y gymdeithas, os nad yw diddordeb neu fudd o'r fath ...*

O2.8 Dileer D24-a D26 a doder ...

Doder y paragraffau ychwanegol dilynol o fewn D1

D24 *Ni fydd gan aelod bwrdd nac aelod o bwyllgor unrhyw fudd ar gyfer diben rheolau i D15 i D21 fel aelod bwrdd, cyfarwyddydd neu swyddog unrhyw aelod arall o'r grŵp.*

Rheolau Enghreifftiol 2017

- D25 Ni fernir fod gan aelodau bwrdd neu aelodau pwyllgorau sy'n breswylwyr y gymdeithas neu unrhyw aelod arall o'r grŵp fudd ar gyfer diben rheolau D15 i D21 mewn unrhyw benderfyniad sy'n effeithio ar y cyfan neu grŵp sylweddol o breswylwyr y gymdeithas neu unrhyw aelod arall o'r grŵp.*
- D26 Nid yw dyfarnu tenantiaeth, trwydded neu les gan y gymdeithas neu gan unrhyw aelod arall o'r grŵp ar gyfarwyddyd corff arall neu ar sail sy'n gyson gydag unrhyw gyfarwyddyd, penderfyniad, safon neu god ymarfer perthnasol gan y rheoleiddiwr (neu unrhyw god ymddygiad a/neu lywodraethiant y bwrdd o bryd i'w gilydd, a fabwysiadwyd gan y bwrdd) i aelod bwrdd, neu aelod o bwyllgor yn ddyfarniad budd ar gyfer rheol D15.*

RHAN G: AMRYWIOL

O2.9 Dileer rheol G12.1 a doddi:

G12.1 Gall rheolau'r gymdeithas gael eu dirymu neu eu gwella, [ond dim mewn modd fyddai'n atal y gymdeithas rhag bod yn elusen] a dim heb ganiatâd ysgrifenedig y rhiant ymlaen llaw.

O2.10 Doder rheol newydd G15.14:

G15.14 Bydd y Rhiant yn golygu [Fuddiannol]rhif cwmni ac yn y blaen)], rhif cofrestru [rhif Cymdeithas

ac ail-rifo paragraffau dilynol G15.

**OPSIYNAU – ADRAN III : SEFYDLIAD TROGLWYDDO STOC AR RADDFA
FAWR/CWMNI CYMUNEDOL CYDFUDDIANNOL (Ile maent yn debyg)**

Rhan C: CYFRANDEILIAID A CHYFARFODYDD CYFFREDINOL

Natur cyfranddeiliaid

O3.1 Dileer C5 a doddi C5.1- C5.6 diwygiedig i adlewyrchu trefniadau cyfranddeiliaid sefydliad trosglwyddo stoc ar raddfa fawr.

C5.1: *Cyfranddeiliad y gymdeithas yw person neu gorff y caiff ei enw a'i gyfeiriad ei ddodi yng nghofrestr y cyfranddeiliaid. Ni chaiff unrhyw berson neu gorff ei ddodi yn y gofrestr o gyfranddeiliaid os mai effaith cofrestrriad o'r fath fyddai i nifer y cyfranddeiliaid sy'n byw yng Nghymru ostwng yn is na thri-chwarter.*

C5.2 : *Caiff cyfranddeiliaid ei rhannu yn ddsbarthiadau fel sy'n dilyn:*

- *tenantiaid sy'n gyfranddeiliaid*
- *cyfranddeiliaid annibynnol*
- *cyngorau sy'n gyfranddeiliaid*

Bydd y Bwrdd yn penderfynu, gan weithredu'n rhesymol, i ba ddsbarth y dynodir cyfranddeiliad o bryd i'w gilydd.

C5.3: *Bydd cyfranddeiliad yn perthyn i ddsbarth ac ni all berthyn i fwy nag un ddsbarth.*

C5.4: *Daw pob aelod o'r Bwrdd heblaw aelodau Cyngor ar y bwrdd ac unrhyw berson a gyflogir yn unol â Rheol D3.2 hefyd yn gyfranddeiliad y Gymdeithas a dyroddir un cyfranddaliad iddynt a'u doddi yn y gofrestr o gyfranddeiliaid. Ni all aelodau Cyngor ar y bwrdd ddod yn gyfranddeiliaid.*

C5.5: *Yn amodol ar gydymffurfiaeth gyda pholisi'r Gymdeithas ar aelodaeth gyfranddaliog, bydd y bwrdd yn derbyn unrhyw denant sy'n dymuno hynny i fod yn aelod cyfranddaliog o'r Gymdeithas fel tenant gyfranddaliwr a gall, yn ei ddisgrisiwn llwyr, dderbyn pobl eraill i fod yn aelodau cyfranddaliog o'r Gymdeithas fel cyfranddeiliaid annibynnol. Mae hyn ar yr amod na all unrhyw berson heblaw Cyngor sy'n gyfranddeiliad gael ei dderbyn neu barhau fel cyfranddaliwr os ydynt yn berson awdurdod lleol ac ar yr amod bellach na all cyfranddeiliad annibynnol fod un ai'n berson awdurdod lleol nac yn denant.*

C5.6: *Gall y Cyngor fel corff corfforaethol benodi unigolyn i weithredu ei hawliau mewn cyfarfodydd cyffredinol a gall symud ac amnewid unigolyn o'r fath. Bydd unrhyw benodiad, symud ac amnewid o'r fath mewn ysgrifen, a chaiff ei roi i'r ysgrifennydd.*

O3.2 Doder C6 diwygiedig i adlewyrchu trefniadau cyfranddeiliaid mewn sefydliadau trosglwyddo stoc ar raddfa fawr

C6. *Ni all y dilynol fod yn gyfranddeiliaid:*

C6.1 *person dan oed fel y penderfynir gan y Bwrdd;*

C6.2 *person a gafodd ei ddiarddel fel cyfranddeiliad, os nas awdurdod hynny gan benderfyniad arbennig mewn cyfarfod cyffredinol;*

C6.3 *person a gyflogir gan y gymdeithas neu berson a gyflogir gan unrhyw gorff arall y mae'n rhaid i'w cyfrifon gael eu cyfuno gyda rhai'r gymdeithas;*

C6.4 *person a gyflogir gan awdurdod lleol (heblaw Cyngor sy'n gyfranddeiliad).*

Rheolau Engbreiffiol 2017

O3.3 Dileer C9 a dodder C9.1-C9.2 diwygiedig i adlewyrchu trefniadau cyfranddeiliaid mewn sefydliadau trosglwyddo stoc ar raddfa fawr

C9.1 Ni fydd unrhyw gyfranddeiliad yn dal mwy nag un gyfranddaliad a dim ond un bleidlais fydd gan bob cyfranddaliad.

C9.2 Mewn unrhyw bleidlais, ar ddangos dwylo neu bleidlais, bydd gan bob dosbarth o gyfranddeiliad yr un nifer gan fod yn draean o'r pleidleisiau mewn cyfanswm ac fel canlyniad caiff pleidleisiau'r cyfranddeiliaid ym mhob dosbarth eu cyfrif fel sy'n dilyn:

- *mae pleidlais pob tenant sy'n gyfranddeiliad yn gyfartal â thraean y cyfanswm pleidleisiau a rannwyd gan T*
- *mae pleidlais pob cyfranddeiliad annibynnol yn gyfartal â thraean y cyfanswm pleidleisiau a rannwyd gan I*
- *mae pleidlais cyfranddeiliaid Cyngor yn gyfartal â thraean o'r cyfanswm pleidleisiau*

lle mae

T yn gyfanswm nifer y tenantiaid gyfranddeiliaid sy'n pleidleisio

I yn gyfanswm nifer y cyfranddeiliaid annibynnol sy'n pleidleisio

ar yr amod mai dim ond un bleidlais fydd gan bob cyfranddaliad ac na fydd y darpariaethau pwysedig (1/3 tenantiaid, 1/3 aelodau annibynnol 1/3 cyngor) yn weithredol ar gyfer ethol aelodau annibynnol o'r bwrdd.

Derbyn cyfranddeiliaid

O3.4 Dileer rheol C13 a dodder:

Caiff pob cais ei ystyried gan y bwrdd yn unol â rheol C11. Bydd gan y bwrdd y pŵer yn ei ddisgresiwn llwyr i dderbyn neu wrthod y cais. Os cymeradwyir y cais gan y bwrdd ac mewn ysgrifen gan y rhiant caiff enw'r ymgeisydd ac unrhyw fanylion eraill angenrheidiol eu doddi yn y gofrestr cyfranddeiliaid. Caiff un cyfranddaliad yn y gymdeithas ei dyroddi i'r ymgeisydd.

Diweddu cyfranddaliad

O3.6 At C14 ychwaneger....

C14.13 ydynt yn denant neu'n gyfranddeiliad annibynnol ac yn dod yn berson awdurdod lleol;

C14.14 ydynt yn gyfranddeiliad annibynnol sy'n dod yn denant i'r gymdeithas.

Trafodion mewn cyfarfodydd cyffredinol

O3.8 Dileer rheol C23 a dodder:

C23 Rhaid bod cworwm yn bresennol cyn y gall unrhyw gyfarfod cyffredinol ddechrau ei fusnes. Bydd 25 o gyfranddeiliaid yn ffurfio cworwm. Mae'n rhaid i o leiaf chwe cyfranddeiliad fod yn bresennol yn bersonol (gall y gweddill fod yn bresennol drwy ddirprwy), ac mae'n rhaid i'r rhai sy'n bresennol yn bersonol gynnwys o leiaf ddau denant gyfranddeiliad a chynrychiolydd a awdurdodwyd yn briodol gan y Cyngor.

Rhan D: Y BWRDD

Cyfansoddiad y bwrdd

- O3.7: I adlewyrchu trefniadau penodol sefydliadau trosglwyddo stoc ar raddfa fawr, dileer D2 a dodder D2.1-D2.8 islaw
- D2.1 *Ar gofrestru'r Gymdeithas daw'r cyfranddeiliad sydd yn tanysgrifio yn fwrdd y Gymdeithas ac o fewn 12 mis bydd y bwrdd yn penodi aelodau eraill fel y bydd y bwrdd yn cynnwys 12 o aelodau bwrdd fel y penderfynir gan y Bwrdd*
- D2.2 *Ni fydd mwy na 4 aelod bwrdd yn denant aelodau*
- D2.3 *Bydd o leiaf draean yr aelodau bwrdd yn aelodau bwrdd annibynnol*
- D2.4 *Ni all mwy na 4 aelod bwrdd fod yn bersonau awdurdod lleol*
- D2.5 *Ar unrhyw un amser, ni all mwy na 4 aelod bwrdd fod yn denantiaid*
- D2.6 *Os na chaiff y gofynion yn Rheolau D2.1 i D2.4 eu cyflawni ar unrhyw bwynt yna'n amodol ar Reol D2.7 bydd y bwrdd yn defnyddio ei ymdrechion rhesymol i benodi aelodau ychwanegol i'r bwrdd fel sy'n briodol cyn belled os na chaiff y gofynion eu cyflawni ar unrhyw amser y gall gweddill aelodau'r bwrdd barhau i weithredu ac ymarfer holl bwerau'r bwrdd.*
- D2.7 *Os yw nifer yr aelodau bwrdd yn is na'r nifer sydd eu hangen ar gyfer cworwm, gall gweddill aelodau'r bwrdd barhau i weithredu fel bwrdd am gyfnod o hyd at 6 mis. Os ar ôl 6 mis, nad oes nifer digonol o leoedd wedi'u llenwi i alluogi cworwm, bydd gweddill aelodau'r bwrdd yn galw cyfarfod cyffredinol o'r Gymdeithas a bydd y cyfarfod cyffredinol yn penodi personau i fod yn aelodau bwrdd hyd y gofyniad yn y Rheolau hyn. Bydd aelodau bwrdd a benodir yn y ffordd yma'n dal i ddal swydd tan y cyfarfod cyffredinol blynyddol nesaf.*

Terfynu aelodaeth bwrdd

- O3.8 *Ychwaneger at D5.....D5.10 - yn achos aelod annibynnol o'r bwrdd maent yn denant neu'n dod yn denant neu'n berson awdurdod lleol.*

Cyfnodau swydd ac ethol i'r bwrdd

- O3.9 *Dileer rheolau D8-D13 a dodder y dilynol D8 – D22 (Mae mwy o rifau yn yr adran yma o opsiynau nag o baragraffau yn y model sylfaen a bydd angen unioni hynny yn rheolau'r gymdeithas unigol)*

i) Penodiad a symud aelodau bwrdd y Cyngor

- D8 *Yn amodol ar reol D9 bydd gan y Cyngor y pŵer o bryd i'w gilydd i benodi hyd at 4 person fel aelodau bwrdd y Cyngor ac i symud unrhyw aelod Cyngor ar y bwrdd o'r fath o'i swydd. Caiff aelodau bwrdd eu penodi neu eu symud drwy hysbysiad ysgrifenedig, eu llofnodi gan swyddog awdurdodedig a byddant yn dod i rym pan fydd yr ysgrifennydd yn ei dderbyn neu ddyddiad hwyrach y gellir ei nodi yn y ddogfen.*
- D9 *Os yw'r Cyngor wedi methu o fewn 3 mis o gais ysgrifenedig gan y Gymdeithas i wneud y penodiadau priodol dan Reol D8, gall y bwrdd benodi person sy'n fodlon gweithredu fel aelod Cyngor ar y bwrdd ar gyfer pob lle gwag. Bernir eu bod yn*

Rheolau Engbreiffiol 2017

aelodau bwrdd y Cyngor a byddant yn dal eu swydd hyd y cyfarfod cyffredinol nesaf. Caiff hawl y Cyngor i benodi aelodau bwrdd y Cyngor dan Reol D8 ei ohirio am y cyfnod yng nghyswllt unrhyw le gwag a lenwir gan y bwrdd dan Reol D9.

ii) Penodiad ac ymddeoliad tenant aelodau bwrdd

- D10 Bydd gan y tenantiaid y pŵer i benodi hyd at 4 o bobl fel tenant aelodau bwrdd. Cyn pob cyfarfod cyffredinol blynyddol cynhelir etholiadau ar gyfer y lleoedd gwag ar gyfer tenant aelodau bwrdd yn codi yn y cyfarfod hwnnw. Bydd y bwrdd yn penderfynu ar ddull a modd etholiadau o'r fath a gall ddirprwyo goruchwyliaeth a gweithrediad etholiadau o'r fath i gorff a gydnabyddir gan y bwrdd o bryd i'w gilydd fel bod yn cynrychioli'r tenantiaid. Os bydd pleidlais glwm caiff yr etholiad ei benderfynu drwy fwrw coelbren. Gall y bwrdd hefyd gadw'r hawl i gymeradwyo unrhyw ymgeisydd ar gyfer etholiad o'r fath. Bydd yr ysgrifennydd yn adrodd i'r cyfarfod cyffredinol blynyddol pwy yw'r ymgeiswyr llwyddiannus a chânt eu derbyn fel tenant aelodau ar unwaith.
- D11 Caiff pob tenant aelod bwrdd a etholir dan reol D12 eu hethol am gyfnod swydd sefydlog a ddaw i ben ar ddiwedd cyfarfod cyffredinol blynyddol (pob un yn "gyfnod sefydlog") heb fod yn hwyrach na'r trydydd cyfarfod o'r fath ar ôl eu penodiad.
- D12 Ym mhob cyfarfod cyffredinol blynyddol bydd pob tenant aelod bwrdd a wasanaethodd eu cyfnod sefydlog yn ymddeol o'r Bwrdd. Bydd unrhyw denant aelod bwrdd sy'n ymddeol o'r Bwrdd mewn cyfarfod cyffredinol blynyddol dan y rheol hon D12 yn gymwys i gael eu hethol yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau a gynhwysir yn y rheolau hyn.
- D13 Ni ellir penodi neb yn denant aelod bwrdd os ydynt wedi gwasanaethu fel aelod bwrdd am gyfnod o dri tymor parhaus o dair blynedd neu sydd wedi gwasanaethu am gyfanswm o naw mlynedd.
- D14 Os daw lle'n wag ar gyfer tenant aelod bwrdd, cynhelir etholiadau ar gyfer y lle gwag yn unol â Rheol D10. Bydd y tenant aelod bwrdd newydd yn dal y swydd am weddill cyfnod swydd ei ragflaenydd. Os yw hynny'n anymarferol neu os nad oes tenant yn fodlon neu'n gallu dod yn denant aelod bwrdd, gall y bwrdd benodi tenant i lenwi'r lle gwag a bydd yn dal y swydd tan y cyfarfod cyffredinol blynyddol nesaf. Dylai ymddeoliad mewn blynyddoedd dilynol ddilyn y cylch hwn.

Penodiad ac ymddeoliad aelodau annibynnol o'r bwrdd

- D15 Bydd gan y cyfranddeiliaid y pŵer i ethol [x] person fel aelodau annibynnol o'r bwrdd. Cyn pob cyfarfod cyffredinol blynyddol cynhelir etholiadau ar gyfer y lleoedd gwag ar gyfer aelodau bwrdd annibynnol sy'n codi yn y cyfarfod hwnnw. Bydd y bwrdd yn penderfynu ar ddull a modd etholiadau o'r fath. Os bydd pleidlais glwm caiff yr etholiad ei benderfynu drwy fwrw coelbren. Bydd yr ysgrifennydd yn adrodd i'r cyfarfod cyffredinol blynyddol pwy yw'r ymgeiswyr llwyddiannus a chânt eu derbyn fel aelodau bwrdd annibynnol yn weithredol ar unwaith.
- D16 Caiff pob aelod bwrdd annibynnol a etholir dan reol D15 eu hethol yn unol ag unrhyw bolisiau aelodaeth bwrdd a fabwysiadwyd gan y bwrdd o bryd i'w gilydd a chânt eu hethol am dymor swydd sefydlog a ddaw i ben ar ddiwedd cyfarfod cyffredinol blynyddol (pob un yn "gyfnod sefydlog") heb fod yn hwyrach na'r trydydd cyfarfod o'r fath ar ôl eu penodiad.

Rheolau Enghreifftiol 2017

- D17 Ym mhob cyfarfod cyffredinol blynyddol bydd pob aelod bwrdd annibynnol a wasanaethodd eu cyfnod sefydlog yn ymddeol o'r bwrdd. Bydd unrhyw aelod bwrdd annibynnol sy'n ymddeol o'r Bwrdd mewn cyfarfod cyffredinol blynyddol dan y rheol hon D17 yn gymwys i'w hail-ethol yn amodol ar unrhyw gyfyngiadau a gynhwysir yn y rheolau hyn.*
- D18 Ni fydd unrhyw aelod bwrdd annibynnol sy'n ymddeol dan reol D17 ar ôl cwblhau naw mlynedd o wasanaeth parhaus ar naill ai fwrdd y gymdeithas a/neu fwrdd aelod grŵp (neu unrhyw ragflaenydd) yn gymwys i'w haillethol.*
- D19 Os yw aelod annibynnol o'r bwrdd yn ymddeol yn unol â Rheol D17 ac nad yw'r Gymdeithas yn llenwi'r lle gwag yn unol â Rheol 15, ac os na chynhaliwyd pleidlais, bernir fod yr aelod annibynnol o'r bwrdd sy'n ymddeol, os yw'n fodlon gweithredu, wedi ei ailbenodi.*
- D20 Gall y bwrdd benodi person (heblaw berson awdurdod lleol neu denant) i fod yn aelod annibynnol o'r bwrdd i lenwi lle gwag yn nifer aelodau annibynnol o'r bwrdd. Byddant yn dal y swydd tan y cyfarfod cyffredinol blynyddol nesaf.*
- D21 Rhaid i berson sy'n sefyll etholiad fel aelod annibynnol o'r bwrdd gael ei argymhell gan y bwrdd neu ei gynnig gan gyfranddeiliad. Rhaid i'r ymgeisydd gadarnhau eu parodrwydd i wasanaethu mewn ysgrifen i'r ysgrifennydd. Os yw'r cynigydd yn gyfranddeiliad, mae'n rhaid iddynt roi rhwng 14 a 35 diwrnod clir o hysbysiad ysgrifenedig i'r ysgrifennydd o'u bwriad i gynnig y person dan sylw. Bydd yr ysgrifennydd yn rhoi hysbysiad i'r holl gyfranddeiliad o'r bwriad i gynnig y person dan sylw yn y cyfarfod i'w ethol fel aelod bwrdd annibynnol. Bydd yr hysbysiad yn nodi enw'r cynigydd ac yn rhoi manylion y person y dymunant iddynt gael eu penodi neu eu hail-benodi, sydd angen eu cynnwys yng nghofrestr y Gymdeithas o aelodau bwrdd.*
- D22 Yn y naill achos neu'r llall, dim ond ar ôl hysbyseb gyhoeddus y gellir argymhell ymgeisydd. Os caiff yr ymgeisydd ei ethol bydd y Bwrdd yn dyroddi cyfranddaliad i'r ymgeisydd a etholwyd.*

Cworwm y Bwrdd

O3.13 Dileer rheol D14.1 a dodder

D14.1 Mae gan y bwrdd gworwm os nad yw mwyafrif yr aelodau bwrdd sy'n bresennol yn cael eu cyflogi gan aelodau corff rhiant y grŵp

D14.2 Nid oes gan y bwrdd gworwm os nad oes:

- o leiaf un tenant aelod bwrdd yn bresennol yn bersonol; ac*
- o leiaf un aelod cyngor o'r bwrdd yn bresennol yn bersonol; ac*
- o leiaf un aelod annibynnol o'r bwrdd yn bresennol yn bersonol*

**OPSIYNAU - ADRAN IV: TREFNIADAU PENODOL AR GYFER CWMNIAU
CYMUNEDOL CYDFUDDIANNOL YN UNIG**

**[bydd angen diwygio rheolau yn gyffredinol i gyfeirio at y "Cwmni
Cymunedol Cydfuddiannol"]**

Rhan A: ENW AC AMCANION

O4.1 Yn Rheol A2 ychwaneger y dilynol ...

A2.3 hyrwyddo ymgyfraniad y gymuned yn y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol;

A2.4 hyrwyddo datblygu cymunedol drwy hyfforddi a darparu gwybodaeth;

A2.5 galluogi a grymuso aelodau o'r gymuned i gymryd rhan ym musnes y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol a Grwpiau Lleol;

A2.6 cyflenwi strategaethau mewn partneriaethau gyda'r awdurdod lleol er lles y gymuned;

A2.7 datblygu a pharchu hawliau aelodau'r gymuned, pobl a gyflogir gan y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol a phobl yn delio gyda'r Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol fel y nodir yn Siarter Hawliau Sylfaenol yr Undeb Ewropeaidd gan roi ystyriaeth yn neilltuoel i'r angen i ddarparu gwybodaeth i aelodau a chynnal busnes y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol mewn ffyrdd hygyrch ac addas.

Rhan C: CYFRANDDEILIAID A CHYFARFODYDD CYFFREDINOL

Cyfarfod blynyddol aelodau

O4.2 Yn rheol C17, ychwaneger....

C17.5 Derbyn adroddiad y Bwrdd ar fusnes y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol yn cynnwys adroddiadau ar

- cynnydd y strategaeth a'r rhaglen i sicrhau'r lefel uchaf bosibl o ymgyfraniad y gymuned yn y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol,*
- cynnydd y strategaeth a rhaglen ar gyfer datblygu cymunedol, hyfforddiant a chyfathrebu, a dynodi cymdogaethau,*
- asesiad cyfredol dymuniadau a dyheadau cymdogaethau, a*
- chynnydd Grwpiau Lleol a dirprwyo a throsglwyddo pwerau, cyfrifoldebau ac asedau i neu gan grwpiau lleol.*

O4.3 Yn rheol C17 dodder geiriad ychwanegol i adlewyrchu cyfrannau pleidleisio yng nghyfarfodydd cyffredinol Cwmniau Cymunedol Cydfuddiannol:

C17.6 Ar gyfer cyfarfodydd cyffredinol, mae'n rhaid i gyfranddeiliaid tenant sy'n pleidleisio bob amser fod o leiaf 51% o'r holl gyfranddeiliaid sy'n pleidleisio yn y cyfarfod cyffredinol yn ymwneud ag unrhyw fater yn ymwneud â phob rhanddaliwr sy'n pleidleisio ag un pleidlais dan y ddarpariaeth statudol.

Rheolau Engbreiffiol 2017

Rhan D: Y BWRDD

Datganoli a grymuso'r gymuned

O4.4 Yn rheol D1 (swyddogaeth y Bwrdd) ychwaneger ...

i *Yn unol â diben ac amcanion y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol, bydd y cwmni cymunedol cydfuddiannol bob amser â'r dilynol yn ei le ac yn gweithredu:*

- *strategaeth a rhaglen i sicrhau'r ymgyfraniad cymunedol ehangaf posibl yn y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol;*
- *strategaeth a rhaglen ar gyfer datblygu cymunedol, hyfforddiant a chyfathrebu a dynodi cymdogaethau; a*
- *gweithdrefn ar gyfer cymdogaethau i gyfathrebu eu dymuniadau a'u dyheadau.*

Os yw cymdogaeth yn gofyn i'r Bwrdd am amrywio darpariaeth neu reolaeth bresennol ei hanheddau a lle mae'r Bwrdd yn fodlon (ar ôl gweithredu'n rhesymol a chael dilysiad annibynnol ar farn o'r fath) na fydd amrywiad o'r fath yn niweidio na pheryglu'n sylweddol hyfywedd ariannol y Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol, mae'n rhaid i'r Bwrdd:

- *ffurfio cynnig mewn ymgynghoriad gyda'r gymdogaeth,*
- *cyfathrebu'r cynnig hwnnw i holl aelodau'r gymdogaeth,*
- *cymryd camau addas i sefydlu barn mwyafrif y gymdogaeth ar y cynnig.*

Os sefydlir fod barn mwyafrif cymdogaeth o blaid amrywio darpariaeth neu reolaeth bresennol ei anheddau, bydd y Bwrdd yn gwneud un neu fwy o'r dilynol:

- *hwyluso sefydlu Grŵp Lleol gydag amcanion tebyg i'r Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol i gynrychioli a chario ymlaen â diddordebau'r gymdogaeth;*
- *dirprwyo i'r Grŵp Lleol unrhyw rai o'i bwerau a chyfrifoldebau goruchwyliol yn gysylltiedig â'r gymdogaeth honno,*
- *trosglwyddo asedau a dirprwyo unrhyw rai o'i bwerau neu gyfrifoldebau a rheolaeth feunyddiol gysylltiedig i'r Grŵp Lleol,*
- *derbyn yn ôl unrhyw asedau, pwerau neu gyfrifoldebau.*

Ni chaiff unrhyw asedau eu trosglwyddo na phwerau a chyfrifoldebau eu dirprwyo i (neu yn ôl gan) Grŵp Lleol oddieithr:

- *gyda chymeradwyaeth (lle bo angen) y Rheoleiddiwr ac, os oes angen, y Cofrestrydd;*
- *mewn cydymffurfiaeth gyda goblygiadau cyfreithiol i Gwmni Cymunedol Cydfuddiannol i drydydd parti, ac yn neilltuol (heb gyfyngiad) unrhyw oblygiadau'r Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol i arianwyr trydydd parti, benthycwyr neu ymddiriedolwyr gwarantau, a*
- *tan ar ôl bumed pen-blwydd y Trosglwyddiad. Ar gyfer y diben hwn y Trosglwyddiad yw trosglwyddo stoc tai a weithredwyr yn dilyn cytundeb rhwng [Cyngor] a'r Cwmni Cymunedol Cydfuddiannol dyddiedig [ ].*

OPSIYNAU - ADRAN V: CYFETHOLEDIGION

[NODYN: BYDDAI ANGEN GWNEUD DIWYGIADAU TEBYG YN Y DULLIAU OPSIYNOL ERAILL O REOLAU]

O5.1 Dileer rheol D2 a dodder:

D2. Bydd y bwrdd yn cynnwys rhwng [5] a [15] aelod bwrdd (yn cynnwys aelodau cyfetholedig) fel y gall y bwrdd ei benderfynu.

O5.2 Dileer rheol D3 a dodder:

D3.1 Heblaw am aelodau cyfetholedig a chyflogeion dim ond cyfranddeiliaid all fod yn aelodau bwrdd.

D3.2 Gall y bwrdd benodi aelodau cyfetholedig i wasanaethu ar y bwrdd ar delerau a benderfynir gan y bwrdd a gall symud aelodau cyfetholedig o'r fath o'u swyddi. Gall person a gyfetholir weithredu ym mhob ffordd fel aelod bwrdd, ond ni allant gymryd rhan yn y trafodaethau na phleidleisio ar ethol swyddogion y gymdeithas nac unrhyw fater yn effeithio'n uniongyrchol ar gyfranddeiliaid.

D3.3 Ni all mwy na [pum] person gael eu cyfethol i'r bwrdd neu i unrhyw bwyllgor ar unrhyw un amser.

D3.4 Gall y Bwrdd benodi neu gyfethol cyflogeion i'r Bwrdd ar y telerau a benderfynir gan y Bwrdd ond ni ellir penodi [na chyfethol] unrhyw gyflogai i'r Bwrdd os, yn dilyn eu penodiad (neu gyfetholiad), y byddai cyflogeion yn y mwyafrif.

O5.3 Dileer D4 a dodder:

D4.1 Bydd y bwrdd yn gwneud ar gael oblygiadau (yn cynnwys y safonau o ymddygiad a ddisgwylir) pob aelod bwrdd (yn cynnwys cyfetholedigion) i'r bwrdd ac i'r gymdeithas. Bydd y bwrdd yn adolygu a gall newid goblygiadau aelodau bwrdd o bryd i'w gilydd.

D4.2 Ni all unrhyw aelod bwrdd (yn cynnwys cyfetholedigion) weithredu nes byddant wedi llofnodi a danfon i'r bwrdd ddatganiad yn cadarnhau y byddant yn cyflawni eu hoblygiadau (yn cynnwys y safonau gofynnol o ymddygiad) i'r bwrdd ac i'r gymdeithas. Gall y bwrdd amrywio ffurf y datganiad o bryd i'w gilydd.

D4.3 Bydd unrhyw aelod bwrdd (yn cynnwys aelodau cyfetholedig) nad yw wedi llofnodi datganiad o'r fath heb achos da o fewn un mis o gael ei ethol neu ei benodi i'r bwrdd neu, os yn ddiweddarach, o fewn un mis o fabwysiadu'r rheolau hyn, yn peidio bod yn aelod bwrdd ar unwaith.

O5.4 Dileer D5.4 a dodder ... *nid ydynt yn gyfranddeiliad (os na chawsant eu cyfethol neu'n cael eu cyflogi gan y gymdeithas neu unrhyw aelod arall o'r grŵp).*

O5.5 Dileer D5.6 a dodder ' ...*ymarferydd meddygol cofrestredig sy'n trin y person yn rhoi barn ysgrifenedig i'r gymdeithas yn nodi fod y person wedi dod yn gorfforol neu feddyliol analluog o weithredu fel aelod o'r bwrdd, aelod wedi'i gyfethol neu aelod pwyllgor ac y gall barhau felly am fwy na thri mis.*

O5.6 Dileer eiriau olaf rheol D5.8 a dodder ... *dim ond os ydynt yn methu cyflawni telerau'r gorchymyn y byddant yn peidio bod yn aelod bwrdd, aelod cyfetholedig neu aelod pwyllgor.*

Rheolau Engbreiffiol 2017

- O5.7 Dileer eiriau olaf D5 a dodder ... *a bydd unrhyw aelod o'r bwrdd, aelod cyfetholedig neu aelod pwyllgor sydd ar unrhyw amser yn peidio cymhwyso dan y rheol hon yn peidio bod yn aelod o'r bwrdd, aelod cyfetholedig neu aelod pwyllgor (fel sy'n briodol) ar unwaith).*
- O5.8 Dileer eiriau agoriadol D6.2 a dodder ... *gan benderfyniad a gaiff ei basio gan ddau-draean aelodau'r bwrdd sy'n bresennol ac sy'n pleidleisio mewn cyfarfod o'r bwrdd, ac eithrio'r aelod bwrdd sy'n estyn i'r symud arfaethedig ac yn eithrio aelod cyfetholedig a chyflogedion ...*
- O5.9 Dileer rheol D10 a dodder
D10 Pryd bynnag mae nifer yr aelodau bwrdd ac aelodau cyfetholedig yn llai nag a ganiateir gan y rheolau hyn, gall y bwrdd benodi aelod pellach o'r bwrdd yn ogystal â phŵer y bwrdd i gyfethol. Bydd unrhyw aelod o'r bwrdd a benodir felly yn ymddeol yn y cyfarfod cyffredinol nesaf.
- O5.10 Dileer paragraff agoriadol rheol D15 a dodder ... *Ni fydd gan unrhyw aelod bwrdd, aelod cyfetholedig neu aelod pwyllgor unrhyw fudd ariannol yn unrhyw gontract arall neu unrhyw drafodiad arall gyda'r gymdeithas neu gydag unrhyw aelod grŵp, na chael budd gan y gymdeithas, os nad yw unrhyw ddiddordeb neu fudd o'r fath ...*
- O5.11 Dileer brawddeg gyntaf D16 a dodder ... *Bydd unrhyw aelod bwrdd, aelod cyfetholedig neu aelod pwyllgor sydd â diddordeb yn unrhyw drefniant rhwng y gymdeithas a rhywun arall yn datgelu eu diddordeb cyn y caiff y mater ei drafod gan y bwrdd neu unrhyw bwyllgor.*
- O5.12 Yn rheol D17 ar ôl "aelod bwrdd" ac unrhyw aelod bwrdd ... dodder "aelod a gyfetholwyd ..."
- O5.13 Ym mharagraff agoriadol rheol D20 ac yn rheol D21 ar ôl "Pob aelod o'r bwrdd" dodder "aelod a gyfetholwyd"
- O5.14 Dileer D22 a dodder ... *Os yw mwyafrif aelodau'r bwrdd, neu aelodau'r pwyllgor (fel sy'n berthnasol) yn gwneud cais mewn cyfarfod a gynullwyd yn arbennig ar gyfer y diben, bydd unrhyw aelod bwrdd, aelod a gyfetholwyd neu aelod o bwyllgor sy'n methu datgelu buddiant fel sydd ei angen gan y rheolau hyn yn gadael eu swydd un ai'n barhaol neu am gyfnod fel y mae'r bwrdd yn ei gyfarwyddo.*
- O5.15 Dileer D.23 a dodder *Serch rheol D15, gall y gymdeithas*
D23.1 dalu treuliau a awdurdodwyd yn gywir i aelodau bwrdd, aelodau cyfetholedig ac aelodau pwyllgorau pan y cânt eu gwneud ar fusnes y gymdeithas;
D23.2 talu premiwm yswiriant yng nghyswllt yswiriant a gymerir i yswirio swyddogion a chyflogedion; a
D23.3 talu lwfansau, iawndal am golli enillion, buddion grant neu gydnabyddiaeth ariannol a ffioedd i aelodau bwrdd, aelodau cyfetholedig ac aelodau pwyllgor ar yr amod y caiff unrhyw daliad neu fudd o'r fath ei ganiatáu'n benodol gan (neu heb ei wahardd gan) unrhyw ddeddfwriaeth berthnasol, penderfyniad, manyleb neu arweiniad gan y rheoleiddiwr.
- O5.16 Dileer D24 a dodder *Ni fydd gan aelod bwrdd, aelod cyfetholedig neu aelod pwyllgor ddiddordeb ar gyfer dibenion rheolau D15 i D21 fel aelod bwrdd, cyfarwyddwr neu swyddog unrhyw aelod arall o'r grŵp.*
- O5.17 Dileer 25 a dodder .... *Bernir nad oes gan aelodau bwrdd, aelodau cyfetholedig neu aelodau pwyllgorau sy'n breswylwyr y gymdeithas ddiddordeb ar gyfer diben rheolau D15 i D21 mewn unrhyw benderfyniad sy'n effeithio ar y cyfan neu grŵp sylweddol o breswylwyr y gymdeithas.*
- O5.18 Yn rheol D26, ar ôl "aelod bwrdd" dodder "aelod cyfetholedig".

Rheolau Engbreiffiol 2017

- O5.19 Dileer D27 a doder ... *Bydd y bwrdd yn cwrdd o leiaf deirgwaith ymhob blwyddyn galendr. Bydd yr ysgrifennydd yn rhoi o leiaf saith diwrnod o hysbysiad ysgrifenedig (a gaiff ei ddelifro'n bersonol, drwy'r post neu gyfathrebiad electronig) am ddyddiad a man pob cyfarfod o'r bwrdd i bob aelod bwrdd ac aelodau cyfetholedig. Gall y Bwrdd gytuno gyda llai o hysbysiad lle nad yw llai na 75 y cant o aelodau'r bwrdd yn cytuno.*
- O5.20 Dileer D32 a doder *Caiff aelodaeth unrhyw bwyllgor ei benderfynu gan y bwrdd. Bydd pob pwyllgor yn cynnwys un aelod bwrdd neu aelod a gyfetholwyd i'r bwrdd. Bydd y bwrdd yn penodi cadeirydd unrhyw bwyllgor ac yn nodi'r cworwm.*
- O5.21 Dileer D34 a doder *Ni all unrhyw bwyllgor achosi gwariant ar ran y gymdeithas os nad oes o leiaf un aelod bwrdd neu aelod a gyfetholwyd i'r bwrdd ar y pwyllgor wedi pleidleisio o blaid y penderfyniad a bod y bwrdd wedi cymeradwyo cyllideb yn flaenrol ar gyfer y gwariant perthnasol.*
- O5.22 Dileer G15.5 a doder ... *Bydd 'Bwrdd' yn golygu'r bwrdd a benodir yn unol â Rhan D a bydd 'aelod bwrdd' yn golygu aelod o'r bwrdd ar hyn o bryd ond ni fydd yn cynnwys person a gyfetholwyd i'r bwrdd.*